

DOMOVINA

in KMETSKI LIST

Upravništvo in uredništvo »DOMOVINE«, Ljubljana, Puccinjeva ulica št. 5, II. nad., telefoni 31-22 do 31-26
Račun Poštne hranilnice, podruž. v Ljubljani št. 10.711

Izhaja vsak teden

Naročnina za tuzemstvo: četrtletno 6.— L, polletno 12.— L, letoletno 24.— L. — Posamezna številka 60 cent.

Duce je govoril

Velik politično-vojaški obračun za 30 mesecev vojne

Duce je govoril v sredo 2. t. m. dopoldne na plenarnem zborovanju zakonodajnih komisij Zbornice fašijev in korporacij. Vsi narodni svetniki so bili oblečeni v fašistično uniformo. Tribuna za senatorje je bila nabito polna. Ko se je zborovanje otvorilo, je predsednik Dino Grandi poročal o dovoljenih dopustih tistim svetnikom, ki so jih bili zaprosili. Ob 11. je vstopil v dvorano Duce, pozdravljen s toplimi vzkliki. Tajnik Stranke je odredil pozdrav Duceju in ob ponovnem vzklikanju je Duce začel govoriti.

Vojna je zajela ves svet

Duce, ki je imel pred seboj samo nekoliko zapiskov, je govoril takole:

»Dobro veste tovariši, kako zoprno mi je govoriti tudi v časih, ki se običajno imenujejo mirni ali normalni časi. To zavisi od mojega prepričanja, ki je tako, da se človek na sto primerov v petinsedemdesetih kesa, da je govoril, in samo v petindvajsetih primerih, da je molčal. V drugi vrsti je moje prepričanje, da je v vojnem času, ko govori s svojim mogočnim glasom top, bolje, če se manj govori. V vsakem primeru je treba govoriti o zaključkih in le redko o tem, kar bo v bodoče. To moje prepričanje je še ojačeno spričo te vojne, ki je sedaj zavzela obseg, ki ga lahko imenujemo kozmičnega. Tako je univerzalen, da vojna vedno prehiteva besede, vojna, ki se je ogromno razširila po svetovnem prostoru ter se tako seveda tudi v razmerju podaljšala časovno.

V zahtevnostjo mi je, da me italijanski narod ni zahteval prevečkrat na govorniški oder, kajti italijanski narod, ki je gotovo eden izmed najinteligentnejših na svetu, če ne najinteligentnejši, nima potrebe po preveč propagandističnih čenčah, zlasti po propagandi, ki ne bi bila izredno inteligentna. Vendar, po osemnajstih mesecih molka smo sedaj stopili v 30. mesec vojne. Imam bežen vtis, da si dober del italijanskega naroda zopet želi čuti moj glas.

Številke in dejstva

Moj današnji govor tedaj ne bo govor, temveč bolj politično-vojaško poročilo, bolj vojaško kakor politično. To bo govor podatkov, števil in dejstev, z drugimi besedami: obračun za prvih trideset mesecev vojne. To ni govor, ki sem si ga obetal imeti ob dvajseti obletnici. Na drugi strani se je dvajsetletnica proslavila na najboljši izmed načinov, ko je za vse, tudi za pozabljivce in ljudi slabega spomina, obnovila vse, kar je režim napravil v teku dvajsetih let udejstvovanja. To je ogromno delo, ki bo zapustilo neuničljive sledove za vse veke v italijanski zgodovini.

Dvajsetletnico smo praznovali z znamenito amnestijo, ki je odprla vrata zaporov okrog petdeset tisoč ljudem in ki je osvobodila konfinacije tudi tako zvane politične kaznjence, kar je vsekakor dokaz sile režima. Končno smo jo praznovali z vsem kompleksom socialnih ukrepov, ki bi v drugačnih časih dvignili val visokega navdušenja, kajti v tem pogledu smo mi dejansko pred vsemi drugimi državami brez izjeme.

Vojna z Rusijo je bila neizbežna

Glavni dogodki teh osemnajstih mesecev, ki so potekali od 1. junija 1941 do danes, so sledeči: vojna proti Rusiji, vojna intervencija Japonske, izkrcanje Angloameričanov v severni Afriki.

Vojna sila Rusije zame ni pomenila presenečenja, razen če se omejim na stališče, ki bi ga imenoval kvalitativnega. Leta 1933. ali 1934. je italijanski glavni stan prejel od ruskega glavnega stana povabilo, naj bi poslal komisijo, da bi prisostvovala manevrom rdeče armade, ki so bili v okolici Moskve. Porabil sem to priliko da sem poslal komisijo, ki ji je načeloval general Francesco Saverio Grazioli, mož neoporečne poklicne izšolanosti in ostrega opazovalnega duha. Ko se je vrnil, mi je podal zelo podrobno poročilo, ki sem ga prečital z največjo pozornostjo in ki me je prepričalo, da se na vzhodu dogaja nekaj novega in da je bila rdeča vojska sedaj nekaj povsem drugega, nego tiste čete, pobrane na slepo, ki so se dale leta 1920. pod varšavskimi zidovi premagati od nič manj na slepo zbranih poljskih in francoskih čet.

Kako leto pozneje me je kinematografski prikaz, ki sem si ga dal ponovno predvajati počasneje, da bi ga mogel bolje proučiti, prikaz neke boljševiške parade na kremeljskem trgu v Moskvi prepričal, da se je na vzhodu končno izoblikovala mogočna, čisto militaristična država, ki se je odpovedala mednarodni revoluciji s pomočjo poedinih nacionalnih revolucij, temveč je hotela razširiti revolucijo po kontinentu in po vsem svetu s pomočjo svojih bajonetov. Bilo je tedaj po mojem mnenju potrebno, da si Os zagotovi hrbet, in moje globoko prepričanje je, da je bila ta doba izbrana z jasno razsodnostjo. Če bi se bila stvar še nekoliko zavlekla, bi se bili dogodki lahko čisto drugače razvili.

Priznanje junakom na ruskih bojiščih

Mi smo tako objektivni, da priznamo, da se je ruski vojak bojeval dobro, toda bolje se je bojeval nemški vojak, ki je potolkel ruskega. Treba je priznati, da sta mogli samo vojski, kakor sta nemška in italijanski CSIR (italijanski ekspedicijski zbor v Rusiji), ki se imenuje da-

nes ARMIR (italijanska vojska v Rusiji), biti kos preizkušnji zime, kateri ni bilo primere v dobi 14 let.

Danes je Rusija izgubila svoja najrodovitnejša ozemlja, najbogatejša na surovinah, izgubila je osemdeset do devetdeset milijonov prebivalcev. Pridobitev tega ozemlja nam omogoča gledati v bodočnost s stališča surovin in s stališča prehrane z večjim zaupanjem. Lahko trdim, da je bila angloameriška pomoč Rusiji do tega trenutka zelo neznatna. Simptomatično je, da Rusi niso nikoli želeli, da bi njihova tla teptal ameriški ali angleški vojak. Mislim, da tu ni treba preiskovati skrivnosti tako zvene ruske slovanske, orientalske ali kakršne si bodi psihologije. Ni niti najmanjšega dvoma, da se bo v tej orjaški igri, ki mora ustvariti Novo Evropo in ustaliti meje med Evropo in Azijo, odločilna in končno veljavna zmaga nasmejala orožju Osi.

Japonska v vojni

Ce je kak človek na svetu, ki je satansko hotel vojno, tedaj je ta človek predsednik Zedinjenih držav Amerike. Izzivanja, ki nam jih je metal, ukrepi, ki jih je povzel proti nam, delo njegove propagande, vse to dokazuje, da ta človek, ki je dal svečano obljubo ameriškim materam, da njihovi sinovi ne bodo nikoli šli umirat preko meja Zedinjenih držav — ta človek je namenoma hotel vojno. Seveda Japonska ni mogla čakati, da bi Zedinjene države prve začele streljati. To bi bilo viteštvo starih časov, ki morda nikoli ni obstajalo, in tako je Japonska storila prav, da ni čakala zadnjega trenutka, temveč je prizadela oholim Američanom cel strašni poraz, ki danes Američane same sili k dnevu žalosti in molka. Tako je vstop Japonsko v vojno na strani trojnega pakta absolutno jamstvo za zmago, kajti Japonska je nedosegljiva in nepremagljiva.

Ves angleški položaj na Daljnem vzhodu se je zrušil, kakor hišica iz kart. Zgodil se je nenačaden slučaj v zgodovini, da je Japonska v malo mesecih iz siromašne države, kakor smo mi, postala če ne prva po bogastvu med državami sveta, pa gotovo ena prvih. Moramo priznati, da je to pravično in da je to nagrada za njene vrline. Tako se je Japonska obogatela na surovinah, za katere so osiromašili naši neprijatelji, in ne mine dan, da bi ameriški ponos ne bil zadet, ne bil zdrobljen.

Kje so danes ameriški preroki, ki so mislili na likvidacijo Japonske v treh tednih ali kvečjemu v treh mesecih? Očividno niso vedeli ničesar o vojaški sili Japonske in razen tega o njenem moralnem ustroju, zaradi katerega v tej deželi Cesar ni le avtoriteta, ampak digniteta božanstva in katerega vojak padli v boju postanejo bogovi. Je v resnici težko premagati narod, ki ima v sebi moralne rezerve take vrste.

Izkrcanje Angležev in Američanov v Severni Afriki

Tretji dogodek: izkrcanje Angloameričanov v Severni Afriki, ali »tragikomedija pričakovanja«.

V resnici v življenju ni vedno prednost videti preko griča; toda tudi to se je dalo lahko predvidevati. Informacij ni nedostajalo. Tiho sozlasje med ameriški oficirji v civilu in francoski oficirji v uniformi, je bilo očitno. Vsi v Franciji so bili pristaši čakanja, to je vsi

so stali in morda še stoje in morda bolj ko prej pri oknu. Izkrcaje ni bilo nič slavnega, ker se je izvršilo po sokrivdi napadencev. Nikoli nisem polagal prevelike važnosti na častne besede, na prepogoste častne besede, ki so bile izmenjane. Naposled pa, ko so stvari došle do svojega epiloga z izkrcajem dne 8. novembra, sem obvestil Berlin, da je neizogiben in potreben takojšen ukrep, zasedba vse Francije s Korzike vred.

Führer in jaz sva hotela še enkrat verjeti tej tolikokrat dani častni besedi, namreč častni besedi admirala, ki je poveljeval brodogovju v Toulonu. Hotela sva verjeti. V izvestnem trenutku

Slavne žrtve za Domovino

Vzporedno z obnovitvijo ofenzive na fronti pri Alameinu, — bila je to edina zmaga, ki jo je dosegla Velika Britanija lahko zabeležila — so se začela bombardiranja italijanskih mest. Glede tega bombardiranja bom sedaj dal točne številke (zanje odgovarjata podtajnik za notranje zadeve za točnost številca padlih, minister javnih del za točnost pretrpljene škode). Navajam te številke, da dokazem, da so bile nekatere vesti, ki so se širile, pretirane, in da dokazem, da so Angleži predvsem bombardirali civilne četrti naših mest.

V Milanu je popolnoma porušenih trideset hiš, težko poškodovanih štiri sto enajst, lahko poškodovanih tisoč devet sto tri in sedemdeset, skupno zadetih hiš dva tisoč štiri sto štirinajst.

V Turinu je popolnoma porušenih hiš sto ena in šestdeset, težko poškodovanih osem sto štiri in sedemdeset, lahko poškodovanih dva tisoč sto pet in devetdeset, vseh zadetih hiš tri tisoč dve sto trideset.

V Savoni je popolnoma porušenih šest hiš, težko poškodovanih štiri in štirideset, lahko poškodovanih devet sto sedemdeset, skupaj zadetih hiš tisoč dvajset.

V Genovi je popolnoma razrušenih hiš sto sedem in osemdeset v središču mesta in dve sto tri v celi občini, težko poškodovanih v središču tisoč šest, v celi občini tisoč devet in štirideset, lahko poškodovanih štiri tisoč pet sto devet in šestdeset v središču in štiri tisoč osem sto devet in šestdeset v celi občini, vsega pet tisoč sedem sto dva in sedemdeset hiš v središču in šest tisoč sto ena in dvajset v celi občini. Odločili smo se, da ostanejo popolnoma porušene hiše v takem stanju do konca vojne. Druge bolj ali manj težko poškodovane bodo obnovljene in popravljene.

Celotno število mrtvih in ranjenih med civilnim prebivalstvom zaradi letalskih napadov in obstreljevanja z morja po sovražniku od začetka vojne do 30. novembra 1942-XXI. znaša tisoč osem sto šest in osemdeset mrtvih in tri tisoč tri sto dva in trideset ranjenih, od katerih odpade osem sto osem in trideset mrtvih in devet sto štiri in devetdeset ranjenih na razdobje od 23. oktobra do danes. V teh osem sto osem in trideset mrtvih so zapopadeli tudi oni iz tako zvane Galerije dell' Grazie v Genovi. To vam dokazuje še enkrat, da mi spoštujemo resnico.

Mi prepuščamo Američanom in Angležem čaščenje laži. Imam pravico zahtevati, da naj nobeden Italijan, pravim nobeden Italijan ne dvomi niti najmanj o tem, da je vse, kar pravijo naša uradna poročila, popolna resnica. Mi smo edina država v vojni, ki objavlja poimenske spiske svojih izgub. To delamo iz dveh razlogov: da dokazemo, da so to izgube — niti ena več, niti ena manj — in da rešimo iz nepoznanja sinove Italije, ki umirajo v boju.

Padlih vseh italijanskih Oboroženih sil je v prvih tridesetih mesecih vojne štirideset tisoč dve sto devetnajst, od katerih odpada na vojsko šest in trideset tisoč šest sto devetnajst, na mornarico dva tisoč sto osem in šestdeset, na letalstvo tisoč štiri sto dva in dvajset.

Ranjencev je: v vojski osemdeset tisoč sedem sto pet in štirideset, v mornarici tri tisoč pet sto devet in devetdeset, v letalstvu tisoč šest sto dvajset.

Ujetnikov je dve sto dva in trideset tisoč sedem sto osem in sedemdeset. Od teh jih odpade na vojsko dve sto petnajst tisoč pet sto dvajset, na mornarico dvajset tisoč dve sto štiri in osemdeset, na letalstvo pet tisoč devet sto dva in osemdeset.

Pogrešancev je skupno sedem in trideset tisoč sedem sto trinajst, od teh pet in dvajset tisoč devet sto tri in dvajset v vojski, deset tisoč tri sto devetdeset v mornarici in dva tisoč dve sto pri letalstvu. Kadar govorimo o pogrešancih, koleba naše čustvovanje med strahom in nado. Po preteku izvestnega časa se bodo morali smatrati ti pogrešanci kot padli.

pa so bili dokazi, da se misli na pobeg brodogovja in na združenje z britanskim brodogovjem, ki se je pač dvakrat približalo med Balcari in med Sardinijo, tako očitni, da tudi v tem primeru ni bilo izgubljati niti minute časa. Treba je bilo zasesti Toulon in odstraniti nevarnost. To se je tudi zgodilo.

Anglosaška propaganda olepšuje z neresničnimi podrobnostmi to epizodo. Nič junaškega ni bilo na francoski strani, kajti mrtva so našli dva, ranjencev pa sedemnajst. Razorožitev vojnih odredov ter letalstva se je izvršila v popolnem redu, lahko se reče ob popolni moralni neudeleženi vsega francoskega naroda.

Sovražnik ima ogromne izgube

V teku istega časovnega razdobja po podatkih statističnega operativnega urada Supermarine, znaša sovražno trgovinsko brodogovje, ki ga je potopila Kr. mornarica, sto sedem in šestdeset enot v skupni tonaži enega milijona dve sto petnajst tisoč osem sto ena in dvajset ton. Sovražno vojno ladjeve, ki ga je potopila Kr. mornarica, znaša do sto štirideset enot s skupno tri sto tri in trideset tisoč devet sto osem in šestdesetimi tonami. Sovražnik je potopil sto dva in šestdeset naših vojnih ladij v skupnem iznosu dve sto sedem in dvajset tisoč sto dva in osemdeset ton. To vse smo javili v naših uradnih poročilih.

Toda k potopitvam, ki jih je izvršila Kr. mornarica, je treba dodati one, ki jih je izvršilo Kr. letalstvo. Kr. letalstvo je potopilo dva in šestdeset vojnih ladij raznega tipa, med temi dvajset križark in osemnajst rušilcev, ter sto sedemnajst trgovskih ladij, skupno osem sto dva in osemdeset tisoč tri sto trideset ton.

Kar se tiče sovražnega letalstva so podatki til: gotovo zbitih letal (mi smo skrajno previdni, preden pravimo, da je letalo zbito; čisto zahtevam fotografijo) je tisoč osemsto, verjetno zbitih pa sedem sto trinajst; na tleh gotovo uničenih tri sto tri in devetdeset, verjetno uničenih sto devetdeset.

Narod Italije bo vztrajal

Tako sem prišel do enega izmed namenov svojega govora. Predsednik angleške vlade je preteklo nedeljo imel na radiu govor, ki je bil po velikem delu namenjen Italiji, ker je mislil, da ga mi ne bomo objavili. Nikakor! Danes ga bom jaz prečital. Prečital ga bom po onem delu, ki se tiče italijanskega naroda, in tudi po onem, ki se tiče mene osebno.

Churchill je dejal: »Nova letalska fronta, ki jo Američani in britansko letalstvo ustvarjajo ob sredozemskih obalah, mora dati obilici novih možnosti v letu 1943. Naše operacije v francoski Severni Afriki nam morajo dovoliti, da prenesemo teže vojne na fašistično Italijo na način, ki si ga njihovi grešni poglavarji niti niso predstavljali, še manj pa si ga je predstavljajal nesrečni italijanski narod, ki ga je Mussolini dovedel do tega, da je izkoriščen in pokrit z nesrečo. Središča vojne industrije severne Italije so bila že podvržena tršim prijemom, nego so oni, ki so jih izkusila nekatera naša mesta pozimi leta 1940. Toda ako bo sovražnik pravčasno izgnan s tuniškega ozemlja, kakor je naš namen, bo vsa južna Italija, bodo vsa njena pomorska oporišča, vse njene vojne tovarne in vsi drugi vojaški cilji, naj leže kjerkoli, podvrženi dolgotrajnim letalskim napadom znanstvenim in uničujočim. Stvar italijanskega naroda je, stvar njegovih štiridesetih milijonov (treba je popraviti te milijone: nas je šest in štirideset milijonov, da pove, ali hoče ali ne, da strahovita stvar zadene njegovo deželo.«

Ta govor moramo vzeti zares. Ze dlje časa nimam več utvar in morda jih nisem imel nikoli glede civilizacije angleškega naroda.

Ako slečete Angležu obleko, v kateri pije čaj ob petih popoldne, boste našli starega prarodnega britanskega barbara s kožo, poslikano z raznimi barvami, barbara, ki so ga ukrotile resnično silne legije Cezarjeve in Klavdijeve. Petdeset pokolenj ni bilo dovolj, da bi se v globini izpremenil notranji ustroj naroda. Med tem časom je bila ta prarodna usedlina šele prevlečena s hinavskim firnežem v njihovih rokah, to je s svetim pismom stare in nove zaveze.

Zdaj se ne sme več govoriti o notranji in zunanji fronti. Je samo ena fronta, ki ima razne odseke in po dobrem vojaškem pravilu mora imeti tudi odsek notranje fronte svojo porazvrstitev v globino. Leta 1938, pred petimi leti sem dejal: Ne čakajte dvajsete ure. Razpršite se po

Vojni ujetniki, ki so v naših rokah, predstavljajo tele številke: Angležev je v Italiji: generalov ena in dvajset, častnikov raznih činov dva tisoč tri sto šest in sedemdeset, podčastnikov in vojakov dva in trideset tisoč sedem sto sedem in štirideset. Drugi so na potu, tako da bo znašalo celotno število: ena in dvajset generalov, dva tisoč štiri sto dvajset častnikov raznega čina, devet in trideset tisoč devet in osemdeset podčastnikov in vojakov. Vsi ti so pravi Angleži, rojeni v Združeni kraljevini. Nato pridejo vse ostale narodnosti, tako da prihajamo do naslednjih števil: generalov devet in dvajset, častnikov raznega čina štiri tisoč tri sto, podčastnikov in vojakov devet in šestdeset tisoč sto sedem in šestdeset.

Angleška barbarstva

S temi ujetniki ravnamo po pravilih mednarodnega prava. Ali to lahko rečemo tudi za naše ujetnike v sovražnih rokah? Boli me, ko moram povzročiti kako razočaranje v družinah onih, ki imajo sinove v ujetništvu. Toda resnico je treba povedati. In resnica je ta, da razen v nekaterih področjih ravnajo Angleži z italijanskimi ujetniki skoraj povsod nečloveško. Evo najnovejšega pisma:

»Danes sem prejel pismo od svojega očeta, ki mi pravi, da so Vašega sina ujeli Angleži. Vaš dragi sin je bil težko ranjen na nogi in ni mogel hoditi. Neki angleški vojak ga je ustrelil v glavo in ga ubil. Tovariši so mu priredili časten pogreb. Stvar je zelo žalostna: poznal sem vašega sina, bil je vri mladenič. Nas je tisoč dvesto v tem kraju, ki ga ni treba imenovati; smo bosli, brez obleke, brez zdravil. Ako dobro ravnamo z angleškimi ujetniki, je to najhujša žalitev, ki jo lahko prizadenemo italijanskim bojevnikom, ki so v ujetništvu. Podlo so streljali večkrat iz za žičnih ograj. Angleški častniki so čisto topli italijanske častnike; neverjetna divjaštva so zagrešili nad nami in celo nad bolniki, ranjenci in pohabljeni. Glad in pomanjkanje sta njihov delež. Nametani so kakor slabo blago v živalskih vozovih. Častniki vseh činov in starosti so prisiljeni nositi pratež angleških vojakov, celo temnopoltih vojakov.«

In sedaj moram prebrati še to: »Angleži so prokleti, toda še bolj prokleti so oni Italijani, ki z njim dobro ravnajo.«

naših lepih poljanah. Pa bi kdo dejal, da se meni dogaja včasih kakor onim pesnikom, ki jih bolj citirajo kakor čitajo, ki jih bolj poslušajo, kakor ubogajo. Treba je zmanjšati množice v mestih, predvsem odposlati ženske in otroke. Treba je organizirati končno veljavno ali vsaj na pol končno veljavno razljudenje. Vsi oni, ki si lahko uredijo življenje, daleč od mestnih in industrijskih središč, so dolžni da to store. Nato je treba organizirati večerne izhode, tako da bodo ponoči ostali v mestih samo borci, to je oni, ki imajo državljansko in moralno dolžnost, da tam ostanejo. Tako bo lažje zgraditi v dovoljni meri zaklonišča, bolj utrjena od današnjih, za katere smo potrošili na sto in sto milijonov, a ki bi, če bi bila zadeta v polno, ne mogla vzdržati bomb največjih kalibrov.

Potomci starih Rimljanov

To je recimo, šibki del obrambe proti poletom. Je pa tudi močni del, ki ne bo nikoli dovolj izpopolnjen. Vesel sem, da vam lahko naznanim, da nam bo dala Nemčija mogočen prispevek v topništvu, zaradi česar bo naše topništvo obenem z nemškimi priredilo sovražnim letalom sprejem, ki ga zasluži.

Toda namen tega Churchillovega govora je napraviti vtis na italijanski narod. Pravilo je naslednje: Mi smo trdo in hrabro pleme, toda ti Italijani, tako občutljivi, bodo morda imeli sposobnost za potreben odpor? Jaz odgovarjam — Da! Dokler nimam nasprotnega dokaza, odbijam na najodločnejši način misel, da je italijanski narod manj prekaljen, kakor angleški ali ruski. Če bi bilo to res, bi se morali dokončno odpovedati svojim nadam, da postanemo velik narod. Rim je bil zmagovit po Zami, toda velik je postal po Kanah. Ne rečem, da se v naših žilah pretaka vsa ona kri, ki je tekla po žilah starih Rimljanov, gotovo pa je, da smo mi narod, po katerega žilah se pretaka večji del krvi, ki je tekla po žilah starih Rimljanov. In bomo to dokazali. Torej bomo vzdržali. To nam nalagajo dolžnost, čast in dostojanstvo.

Churchillova „demokracija“

Sedaj vam bom prečital odstavek, ki se tiče mene: »En mož in samo en mož je privedel italijanski narod do te točke.« V resnici bi moral biti danes nekoliko ponosen, da me priznajo

kot nasprotnika britanskega imperija in da sem v tem boju privedel s seboj italijanski narod. »On — nadaljuje Churchill v svojem govoru — ni imel nikake potrebe da stopi v vojno, ker ga nihče ni hotel napasti.« Tako tedaj! Ali jaz bi rad vedel, je-li britanski premier kdaj vprašal angleški narod, da bi zvedel, ali hoče vojno, ali je neče. In ali bi imel pogum vprašati danes angleški narod, da bi izvedel, ali hoče, da se vojna podaljša do neskončnosti? Kajti taka je **demokracija: odreče v najvažnejših trenutkih.** Takrat se več ne vpraša suverena naroda, takrat se več ne govori o volitvah in o glasovanju. Narod se uvrsti v čete in mora poslušati.

»Poskusili smo, kar se je dalo, da bi ga primorali, da vztraja v nevtralnosti in da uživa mir in blagostanje — izredna darila v razburkanem svetu.« Ako bi bil ostali nevtralni, ne glede na nečastnost, bi bili danes v najgroznejši bedi, ker je jasno, da bi nam nobena od obeh strank ne prihitela na pomoč.

Bajka o „sunku z bodalom“

»Toda Mussolini ne bo mogel vzdržati skušnjave, da ne bi zahrbtno zabodel poražene Francije in Anglije, o kateri je mislil, da zanjo ni več nade.« Zdej bo treba govoriti: nekoliko o tem znamenitem »sunku z bodalom«. Vstop Italije v vojno je bil predviden za 5. junij. To je bil moj dan, ki sem ga sam določil in nemški glavni stan nas je prosil iz tehničnih razlogov, o katerih danes ni treba govoriti, naj odložim vstop v vojno do 10. junija.

Nihče ni mislil, da bo konec vojne v Franciji tako nagel. Najmanj od vseh pa menda ravno Churchill, ki je nekoliko mesecev poprej občudoval v Parizu mimohod francoske vojske, 14. julija, in je vzklikal tej vojski kot najmočnejši in najsijajnejši na svetu. Toda polom je bil splošen. In z druge strani, ko smo mi napadli, so bile francoske planinske brigade nedotaknjene, skoro nedotaknjeno letalstvo predvsem nedotaknjena mornarica. To je zelo važno v vojni, ki se mora razvijati v Sredozemlju, in zato dopuščamo en trenutek zaradi polemike, da smo mi zadali Franciji ta sunek. Ta bi bil en sam spričo sto sunkov z bodali, ki jih je Francija zadala v hrbet Italije v tolikih stoletjih zgodovine, odkar so bili Galci potolčeni pri Talamoni do Mentane.

Srce iz kamna in srce iz mavca

Churchill nadaljuje: »Njegove (Mussolinijeve) blazne sanje o cesarski slavi, njegovo poželjnije po osvojitvah in po plenu, in brezprimerna surovost njegovega trinoštva, so ga dovedle do tega sramotnega in usodnega dejanja. Zaman sem ga opominjal. (Zbornica se smeje). Ni hotel razpravljati, brez odmeva je ostal modri poziv ameriškega predsednika v tem kamnitem srcu. Zdej pravi v kamnitem srcu, če bi bil pa poslušal poziv ameriškega predsednika, bi bil dejal v svoji notranjosti: »Ta mož ima srce iz mavca!« Njegova hijenska čud je prešla vsako mejo dostojnosti in zdravega smisla. Pravijo, da je ta gospod potomec vojskodske družine in da ima mnogo sinje krvi v svojih žilah. V svojih žilah pa se pretaka čista in zdrava kri kovača. In v tem trenutku se čutim neskončno bolj gospoda, kakor ta človek, iz katerega ust, smrdečih po alkoholu in tobaku, prihajajo take nečedne nizkosti.

Italijanski vojak se ne boji primere z najboljšimi vojaki na svetu

»Njegov imperij je šel po vodi.« Zadnja beseda še ni bila izrečena. Jaz vem, da ni niti enega Italijana, ki bi ne hotel zopet preživeti spomladi leta 1936. »Smrtni boj stiska v kleščah nesrečno italijansko zemljo. Kaj lahko Italijani napravijo proti temu? Kratek sprehod z dovoljenjem Nemcev vzdolž obale, bežen poset Korziki, krvavo borbo proti junaškim domoljubom Jugoslavije, sijaj neminljive sramote Grčije, ruševine v Genovi, Turinu in Milanu.« Zdej ne sme biti dovoljeno nikomur in torej najmanj pa britanskemu premieru, da kolikaj podvomi o vrlinah in junaštvu italijanskih vojakov. Nemški tovariši so prvi, ki to potrjujejo. Poljuben italijanski vojak na kopnem, na morju in v zraku pod dobrim vodstvom in dobro oborožen s svojim pogumom, s svojo odpornostjo proti nevarnostim, s svojo inteligenco, ne boji primere z najboljšimi vojaki sveta.

Veliki neznan narod

»En mož in režim, ki ga je on ustvaril, a povročila nepregledne nesreče delavstvu, nardarjenemu in nekoč srečnemu italijanskemu narodu.« Italijanski narod ni bil nikoli srečen. Italijanski narod je veliki neznan narod. Nihče

ga ne pozna. O njem so navajali površne in lahkotne črte, toda njegovo globoko narodno bistvo, ki je preživelo največje žaloigre, je neznanu temu občinstvu, ki prihaja z vodiči in opazi v našem življenju samo najočitnejše poteze. To je narod, ki ni imel nikoli dovolj kruha. In vsakokrat, kadar smo poskušali napraviti si nekoliko prostora na svetu, smo naleteli na zagrajena pota. Zagrajena pota ne samo fašistični Italiji, marveč tudi čisti in enostavni Italiji, bo-diši tudi Italiji Rudinija, Giovannia Giolittia in Orlanda. Nočejo obstoja Italije, Italije, ki goji sen veličine: hočejo da bi bil italijanski narod ljubezniv, zabaven in postrežljiv. To je sen, ki ga goji anglosaški duh.

Na koncu pravi ta gospod, da je »svet angleškega jezika do prihoda Mussolinija imel velike simpatije za italijanski narod.« To je ostudna laž. Kdo je prvi uvedel v zakonodajo plemenske razločke? Bila je to predemokratična zvezdnata republika, bile so to Zedinjene države, ki so ustvarile razlikovanje med Evropejci in Italijani, in kakor bi tega ne bilo dovolj, še med Italijani in Italijani. Tako da so morali biti izključeni od priseljavanja celo Ligurci, tista rasa, ki je tisoč let pred Kristom dala kulturo vsemu evropskemu jugozapadu. Zato bi bil Kolomb odklonjen, obdržal bi ga v karanteni, ako bi se danes izkrcal v Ameriki.

Churchill zaključuje: »Kako dolgo bo trajalo vse to?« Odgovarjam na najslovesnejši in odločnejši način: Trajalo bo do zmage in preko nje!

Angleži v ogledalu

Angleški zgodovinar Carlyle piše: »Dejstvo je, da vse ono, kar delamo naša vlada in mi in o čemer govorimo, ni nič drugega kakor tkanina laži, hinavstva in praznih formalnosti. Nobeno plemo od Adama dalje ni bilo oblečeno v tako umazane cunje laži, kakor naše. Toda mi jih nosimo okoli s ponosom in s prevzetnostjo, kakor svečeniško obleko, ali kraljev plašč. Anglež ne sme nikoli govoriti resnice, to je splošno mnenje. Ze dve sto dvajset let živi Anglija od laži vsake vrste, od glave do nog je zavita v

Ne vodi se vojna brez sovraštva do sovražnika

Gospodje, ne vodi se vojna brez sovraštva do neprijatelja! Ne vodi se vojna, ne da sovražimo neprijatelja od jutra do večera ter vse ure dneva in noči, brez širjenja tega sovraštva in ne da bi to sovražstvo postalo notranje bistvo nas samih! Treba se je enkrat za vselej iznebiti vseh napačnih občutljivosti. Imamo proti sebi suroveže, barbore. Rim, ki je bil tudi usmiljen po zmagi, je bil neusmiljen, kadar je šlo za obstoj rimskega naroda. Zato je treba reagirati z največjo odločnostjo proti vsem namenom, ki bi hoteli oslabil našega duha ter napraviti napačno podobo italijanskega naroda, češ da je slednji zmožen samo nežnih stvari. Če je kje kak narod, ki je bil zelo trd v stoletjih od zgodnjega srednjega veka (na žalost smo bili zelo trdi med seboj) je to italijanski narod. In šele po padcu slavne firentinske republike (toda tudi takrat je že bila neka »peta kolona« pod poveljstvom Malateste Baglionea) se začela razdobje nebojevitosti Italijanov, razen v Piemontu. Od takrat se je med arkadijo, baleti in peljem razširila po svetu običajna rečenica, da se mora Italija baviti samo s čopiči, dleti in godali.

Povedal vam bom stvar, ki vas bo iznenadila. Nekaj gorostasnega, morda celo krivoverskega. Rečem vam, jaz bi rajši imel v Italiji manj kipov, manj slik v muzejih in več zastav, uplenjenih sovražniku. Italijanski narod današnjice je občudovanja vreden v vseh slojih, od aristokracije do malega človeka. Ne more se več zahtevati od italijanskega naroda. Ne morejo se zahtevati navdušene manifestacije v stalnem zaporedju. V resnici bi hotel poznati oni narod, ki lahko v tej vojni manifestira vzdržema. Navdušenje je liričen moment življenja posameznikovega, liričen moment pa je nujno zelo redek v življenju naroda. Ako bi poznal človeka ki bi bil navdušen od jutra do večera ter v vsem svojem dejanju in nehanju, bi začel dvomiti nad njegovo pametjo.

Discipliniran narod

Italijanski narod dela, je discipliniran ter ni nikoli izvršil kake sabotaže. Nikoli ni bilo niti najmanjšega znaka za demonstracije proti vojni. Samo neka ženska, ki je ne imenujem, ker ne zasluži tega, ker bi se ji morda dalo preveč časti (saj se je našel človek, ki je uničil svetišče Diane Efeške, da bi bil ovekovečen v zgodovini), samo neka ženska v Genovi pravim, je kričala, da hoče mir. Jaz mislim, da ta njena želja ni vsebovala ničesar nečloveškega. Kasneje se je ugotovilo, da je imela na prstih obilico prstanov, zato se lahko misli, da je pripadala onemu sloju, ki so jih v časih Ciompov v Firenci imenovali »tolste ljudi«.

tradicionalno hinavščino, kakor v valove Oceana.«

In pesnik Byron je 16. aprila 1820, preden je umrl v Misolunghiju — se mi zdi zaradi malarije — pisal v Benetke svojemu prijatelju Morreyu: »Angleži so najsramotnejše plemo pod nebom. Hobhouse je odpotoval v Neapelj in tudi jaz bi bil odšel tja za en teden, če bi ne vedel, kako veliko število Angležev se mudi tam. Rajši jih vidim iz izvestne razdalje in samo kak izredni izbruh Vezuva bi me dovedel do tega, da bi lahko prenašal njihovo navzočnost. Zunaj pekla ne poznam drugega bivališča, kjer bi mogel ostati skupaj z njim. Upam, da nikomur ne bo prišlo na misel, da bi me nekega dne prisilili vrniti se v Anglijo. Prepričan sem, da moje kosti ne bi imele miru v angleški zemlji, da se moj pepel ne bi mogel zmešati s prstjo one dežele. Tudi če bi postopali tako nizkotno, da bi prenesli moje truplo v ono zemljo, bi njen črv ne imeli mojega trupla, če bi se temu lahko izognil.«

Hijene v človeški podobi

Tako sodijo Angleži sami o sebi, kadar so izven svoje države. In res zadostuje samo odpreti in prelistati zvezke britanske zgodovine v zadnjih treh stoletjih, da se najde najpopolnejša zbirka hijen v človeški podobi. Če je kje dežela, ki zasluži slične pridevke, če je kje dežela, ki je izpustila z verige hijene po vseh kotih zemlje, da pijejo kri celih pokolenj, da se okoriščajo z vsemi bogastvi, da nakradajo vse zlato, je ta dežela Anglija. Ali so Italijani morda pozabili nizkotnost admirala Horacija Nelsona, ki je dal obesiti na jamboru glavnega jadra svoje »Minerve« napolitanskega admirala Caracciolo, potem ko ga je poprej še izdal? Ali iso morda pozabili, da sta bila brata Bandiera ustreljena, ker je angleška vlada, ki je cenzurirala Mazzinijeva pisma, sporočila burbonski vladi, da so se ti vrli domoljubi izkrcali na ozemlju Kalabrije? Ali so pozabili, da je Anglija leta 1859. (v zvezi s svojo pomočjo v dobi italijanskega risorgimenta) grozila z bombardiranjem Genovi, ako bi Piemont obenem s Francijo napovedal Avstriji vojno?

Toda vse italijanske žene so čudovite. Lahko se reče, polne reda in meščanskih vrlin. So v resnici velika neizčrpana zaloga življenjske in moralne sile naroda. Disciplina tega naroda ne more biti načeta od onih, ki jim mi pravimo »nosilci bacilov«. V narodu, ki ima šest in štir deset milijonov duš, so razni temperamentni. So vsi odenki moralnih možnosti. So tudi taki, ki imajo kočljiv, zamotan in bolan živčni sistem. Je razumljivo, da spadajo v kategorijo črnogledov, ki si obvezujejo glavo ne samo, preden so si jo razbili, marveč še preden nastopi daljna groznja, da jim jo kdo razbije. Ti ljudje so navsezadnje neškodljivi. Verujejo vse in pozabljajo vse.

„Dokumenti bedastoče“

Imam brošuro z naslovom »Dokumenti človeške bedastoče« in v njej so zbrani vsi glasovi, ki prihajajo do vas in do mene. Ali se ne spominjate n. pr. pred žetvijo »tedna junakov?« Ves teden bi italijanski narod ne smel jesti kruha in bi moral doprinašati to žrtev v slavo junaštva naših vojakov. V izvestnem trenutku pa se je pojavil glas, da je treba sprejeti, nekateri so dejali dvesto, drugi šeststo, en milijon ali dva milijona Nemcev, evakuiranih iz bombardiranih mest (skoraj bi se reklo, da je to narobe svet).

Nazadnje sem oni večer, ko sem odredil izkrcanje na Korziki, podvzel običajni upravni ukrep, ter sem zaprl telefone. Takoj se je raznesel glas: tisti gospod, ki mu je v tem trenutku čast govoriti pred vami, je umrl pod nožem nespretnega operaterja, ki bi kasneje gotovo dejal, da je operacija odlično uspela, četudi bi bil bolnik drugačnega mnenja.

Za vse daje jasen odgovor italijanski narod, od katerega ne smemo zahtevati onega, kar že sam daje iz proste volje, to je: svojo disciplino, svoje razumevanje in svojega duha požnavalnosti.

Sedanja vojna je za Italijo posvečena vojna

Italijanski narod si je popolnoma svest te vojne. To ni samo potrebna vojna, marveč je vojna, ki jo proglašam za posvečeno in kateri se nismo mogli na noben način ogniti. Naš položaj nam nalaga vedno tole izbiro: ali gremo z enimi, kadar se hoče rešiti vprašanje naših celinskih meja, ali z drugimi, kadar se hoče rešiti vprašanje naših pomorskih meja. Velik narod kakor je italijanski, ne more oklevati in mi smo ponosni, da sodelujemo v tej orjaški borbi, ki je določena, da izpremeni svet v zemljepisnem, političnem in duhovnem pogledu.

Napovedi za bodočnost ne ljubim. V ostalem je govorjenje o mirovni nameni brez pomena. Pustimo to besedičenje našim neprijateljem. Lahko samo omenimo, da oni varčujejo s točkami: od štirinajstih točk imam samo še štiri. To je že nekaj. Toda zadnje izkustvo nas mora poučiti.

Mislím, da jih je malo med nami, ki niso šli gledat Wilsona, ki je prispel v Evropo. Zdelo se je, da prihaja Mesija. Imenovali so ga celo za rimskega meščana. Potem je ta mož odšel v Ameriko. Ni hotel več sodelovati v onem Društvu narodov, ki ga je sam ustanovil. Ni hotel več maševati v onih svetilnicah, ki jih je sam zgradil, in to je bila morda najbolj inteligentna poteza njegovega življenja. Končno se je nekega dne izvedelo, da je bil sprejet v okrevno kliniko za živčne bolezni. To je puritanski izraz, da ne rečemo, kakor navadno pravimo preprosti ljudje, v norišnico.

Tudi cilji v tem razširjevanju vojne, cilji teritorialnega in političnega značaja, so izgubili nekoliko na svoji važnosti. Sedaj gre za večne vrednote. Gre za biti ali nebiti. Danes je v resnici v teku silovita borba med dvema svetovoma. Nikoli ni zgodovina človeštva videla sličnega

prizora, kakor je ta, v katerem smo mi med velikimi soudeleženci.

Naloga trenutka je: boriti se!

Naloga trenutka je edino tale: bojevati se! Bojevati se, skupno z našimi zavezniki, bojevati se ramo ob ramo z Nemčijo. Tovarištvo med nami in Nemci postaja vsak dan globlje, postaja način skupnega življenja. Smo dovolj sorodni in dovolj različni, da se razumemo, da se vzajemno spoštujemo, da zlijemo v eno vse naše sile, ko je stvar enotna. Ne smejo se več delati razlike, saj jih tudi naši sovražniki ne delajo. Oni hočejo uničiti fašizem in pod to besedo razumejo vse gibanje evropske mladine, razumejo narodni socializem, razumejo naš Fašizem, razumejo falangizem, razumejo države in narode, ki so se osvobodili ideologij »nesmrtnih načel«.

Nihče si ne dela utvare o tem, kaj bi bila »Pax Britannica«. »Pax Britannica« (britanski mir) bi bila s sto pomnoženi Versailles. Britanci se vojskujejo z enim samim namenom. Hočejo potlačiti svet v položaj, v kakršnem je danes Indija. Hočejo, da vse človeštvo dela, da bi dalo sto let mirnega življenja Britancem. Hočejo svet sužnjev, da zajamčijo angleškemu narodu njegovih pet vsakodnevnih prebav.

Zdaj tovariši, se je treba bojevati za žive, treba se je bojevati za bodočnost, toda tudi za mrtve. Treba se je bojevati, da bi žrtev naših mrtvih ne bila zaman. Da bi ne bila zaman žrtev onih, ki so padli v kvadrilih, onih, ki so padli v etiopski vojni, v španski vojni in v sedanji vojni. Štiri in trideset tisoč fašistov, med katerimi je tisočpetsko starešin! Oni, ti mrtvi nam zapovedujejo z ukazujočim glasom boriti se vse do zmage. Mi se pokorimo!

v svetu, Vam zagotavlja, da odmeva ta zgodovinska ura Domovine v vseh srcih in vseh žilah ter da se istoveti z Vašo gotovostjo. Okrog Vas se prepirčan in zvest zbira narod, ki v Vas veruje, ker ve, da ga vodite z umom in srcem po poti časti in veličine.

Stranka, srce italijanskega naroda, posvečuje to resnico s krvjo tisočev in tisočev padlih, potrjuje vam svojo udanost in izkazuje Vam svojo ljubezen s tem, da je dala Domovini v orožju življenje Fašistov, ki ga vi oblikujete tako, da je krepostno in edino vredno, da ga živimo. Proti glumaškemu brbljanju onega, ki goji sramotno utvaro, da je mogoče uničiti Italijo, je ves naš narod pripravljén na sleherno odpoved in na sleherno žrtev, trdno uverjen v svojem sklepu, da se bori do svoje zmage.

To, Duce, Vam preko zveznih tajnikov izpovedujejo Črne srajce Italije. Po njih govori narod, narod vojnih jarkov, narod mest in vasi, govori Vam in Vas prosi, da bi Vam smel spet in spet reči, da se italijanski narod v Vas in preko Vas smatra za činitelja zgodovine.

Po prečitaniu poslanice so vsi navzoči priredili nove manifestacije Duceju, Minister Vidussoni je nato podal obsežno poročilo o delovanju Narodne fašistične stranke v zadnjih mesecih, ki bo ob svojem času objavljeno. Po poročilu je spregovoril Mussolini

Pregled vojnih in političnih dogodkov

Najvažnejši dogodek preteklega tedna, ki je odjeknil po vsem svetu, je bil

zgodovinski govor Duceja. V usodni uri, ko so Angleži in Američani spletli mrežo svojih naklepov in splet, da bi razdrili enotnost Osi, je povzel besedo Duce in je izpregovoril s tolikšno odločnostjo in odkritosrčnostjo, da njegov govor še vedno odmeva med izvajanjí svetovnega tiska. Govor sam objavljamo tudi v »Domovini« v celoti. Tu naj samo še opozorimo na glavni točki: Italija se bo bojevala do zmage. Njena zveza z Nemčijo in z ostalimi državami Osi je nerazdružljiva.

Italijani se ne bodo strašili nadaljnjih žrtev, čeprav Angleži in Američani nadaljujejo svoje brezobzirne napade z zraka. Italijansko vojno poročilo z dne 5. decembra je navedlo, da so

sevražna letala izvršila kratek, a silovit napad na Napoli, ko so zasledovala italijanska letala, ki so se vračala z nekega poleta v Tunisu.

Škoda je bila znatna. Mrtvih je bilo 159 ranjenih pa 358 civilistov. Neko britansko štirimotorno letalo, ki so ga zadeli strelji obrambe, je v plamenih strmoglavilo v zaliv. Tudi v bližini Cosenze je bilo odloženih nekaj bomb, ki so poškodovala nekaj civilnih poslopj.

Takoj k temu napadu moramo pripomniti, da se je v Sredozemlju vobče razmahnila velika letalska borba. Italijansko vojno poročilo od 5. decembra je poročalo o zasledbi važnega kraja v Tunisu.

Čete Osi so napadle in zaredile neko pomembno cestno in železniško križišče, za katero so se borbe vršile več dni.

Sovražnik je utrpel ogromne izgube na ludeh in vojnem gradivu. K zmagovitemu uspehu so prispevale močne skupine bombnikov za visoki polet in strmoglavna letala. Nadaljnje močne skupine letalstva so večkrat zaporedoma napadle topniške postojanke in zbirališče čet in tankov ter uničile ali zelo poškodovala nad sto oklopnih vozil. Oddelki italijanskega in nemškega letalstva so tudi obnovili močno bombardiranje luke v Boni, v francoski Severni Afriki. Ena ladja je bila zadeta in je eksplodirala. Več drugih je bilo zažganih. 23 letal so sestrelili nemški lovci, dve pa protiletalske baterije obalnega tuniškega področja. V teku te hude bitke je bilo prpeljanih 400 ujetnikov, uničenih in zaplenjenih 25 oklopnih vozov, 7 blindiranih motornih vozil, 41 topov, okrog 300 motornih vozil in velike količine streliva.

Naslednji dan po letalskem napadu na Napoli je nepričakovano prispel v prizadeto mesto Nj Vel Kralj in Cesar v spremstvu pritočnikov.

Vladarja so sprejeli predstavniki oblastev in vojske, nakar se je vladar takoj ogledal kraje, ki so bili prizadeti ob napadih v bolnišnicah je obiskal žrtve sovražnega barbarstva ter je za vsakogar imel tolažilno besedo.

Italijanski minister Bottai je objavil v fašističnem obzorniku članek, ki je v zvezi z Ducejevim govorom zelo pomenljiv.

Minister Bottai je izpregovoril o nalogah in poslanstvu Narodne fašistične stranke v sedanjem položaju.

V 20 letih se je večkrat zgodilo, da je morala Stranka prevzeti popolno odgovornost in vse

Zbornica tolmači misli in voljo vsega naroda

Nadvse goreče ovacije so pozdravile konec Ducejevega govora. Skupščina je dolgo vzklikala: »Duce! Duce!»

Duce je stopil s tribune, nacionalni svetniki so zapustili svoje klopi in se zbrali v polkrogu pred vladnimi sedeži, vzklikajoč strastno in izraz svoje udanosti Duceju. Zapeli so himno »Giovinezza«.

Takoj po Ducejevem govoru je bilo izglasovano z vzklikom naslednje dnevno povelje, ki so ga predložil nacionalni svetnik Del Croix, predsednik združenja vojnih invalidov ter nacionalni svetniki, imetnik zlate kolajne Paolucci, Ritze Di Grado, Rossi Amilcare Lunelli ter nacionalni svetniki, očetje padlih v vojni: Cobolli Gigli, Ferretti di Castel Ferretto, Assinari di San Marzano in Lolocono ter nacionalni svetnik Ezio Garibaldi.

»Zbornica fašijev in korporacij, ko je slišala visoko in odločno Ducejevo besedo v odgovor na drzne laži in grožnje sovražnika, dviga svojo ponosno in hvaležno misel junakom, padlim na vseh frontah za obrambo in veličino Domovine. Pozdravlja hrabre vojske Italije, slavna mesta in neugnano prebivalstvo, ki je bilo cilj morilškega in uničevalnega nasilja sovražnikovega. Zopet potrjuje odločno voljo italijanskega naroda po odporu in borbi v neporušljivi veri v zmago.« (Izredno živahne in dolge ovacije!)

Nacionalni svetnik Paolucci je takole objasnili dnevno povelje:

Dnevno povelje

»Tovariši! Dnevno povelje, ki so ga z menoj tovariši predložili in ki vam ga je predsednik prečital, gotovo ustreza v svoji kratkoči soglasnemu čuvstvu vseh in gotovo ne bi potrebovalo pojasnjevanja po čudovitem govoru, ki smo ga poslušali z ganjenostjo in ponosom in v katerem se kažejo v svoji kruti stvarnosti dejstva, katerih smo bili priča in katerih smo se udeležili. Vendar je potrebno, da se v tej zbornici iz ust najskromnejšega med vami in s kratkimi besedami znova potrdi naša neukrotljiva volja po borbi do zmage. Italijanski narod je dobro premeril prepad v katerega bi padel, če bi popustil v svoji odporni sili. Naše življenje in življenje naših sinov bi postalo beda, ki je ni mogoče označiti. Narod ve, da bo borba dolga, huda in težka, da bo zahtevala žrtve, trpljenje in bolečino, ve pa tudi, za kaj gre: ne za srečo ljudi, temveč za življenje celih pokolenj.

Predolgo smo bili varani in zasmehovani od tistih, ki se nam z ene strani prilizujejo, z druge pa nam grozijo, kažoč nam pot nečasti in podlosti. Fašizem se je rodil iz krivice, ko so žrtve, doživeto razočaranje in dotrpljena bridkost dvignile naša srca. Ne, mi se ne bomo nikoli uklonili! (Izredno živahno dolgo odobravanje.)

Sovražnik lahko uniči naša mesta, bogata zgodovinsko in umetniško, lahko ubija neoboroženo prebivalstvo in lahko doseže po tolikih porazih kakšen krajevni uspeh, toda našel nas bo vse zedinjene kakor enega moza, pripravljene preletiti do zadnje kaplje našo kri. (Dolgo odobravanje.)

Ni dvoma, da bo z zmago nagrajen, kdor si jo bo zaslužil. Ni dvoma, da si bomo znali zmago zaslužiti. Mi bomo ostali trdni, strnjeni, četrkotni in se bomo žilavo borili. Naš dan bo prišel. Vzvišena je podoba Italije, podoba etične borbe vstajenja, Piave in Vittoria Veneta, Italije sankcij, Italije mučenikov in junakov, ki živijo v naših srcih. Njen velik materinski glas nas navdušuje in mi ga slišimo v globini, ko kliče in zbira vse neskončne energije našega ljudstva. Naj sovražnik to ve in naj si ne dela utvar, Mi smo na nogah, vsi smo na nogah za veličino in slavo domovine!« (Izredno živahno in dolgo odobravanje.)

Predsednik naznani, da je dnevno povelje sprejeto z vzklikom in odredi pozdrav Duceju. Zbornica intonira zopet himno »Giovinezza«. Duce zapusti dvorano med vedno bolj gorečimi ovacijami in neprestantimi vzkliki: »Duce! Duce!»

Zborovanje se je zaključilo ob 12.30

Zahvala in zvestoba Stranke

Direktorij Stranke je imel v sredo popoldne v palači Venezia v Rimu pod predsedstvom Duceja sejo, ki je trajala od 17. do 18. Ko so se poleg aklamacije, s katerimi so člani Direktorija pozdravili Duceja ob vstopu v dvorano, je Tajnik Stranke prečital naslednjo poslanico:

»Duce! Zvezni tajniki vse Italije, zbrani na sestanku v Liktorskem domu, ki so poslušali Vašo visoko besedo, Vam v imenu vseh Črnih srajc izrekajo svojo zahvalo in ponavljajo svojo zvestobo. Italijanski narod, ki živi že nad 20 let v junaški brazdi Vaše ideje, z največjim navdušenjem, ki ga je dvignilo na dostojno mesto

posle vlade. Ohranila je svojo sposobnost nagle mobilizacije na določenem bojišču, pa naj je bilo, to socialno, politično, moralno ali gospodarsko. Mnogo je že bilo takih ur, sedanja pa je najpomembnejša. V tej uri morajo biti prekaljene vse sile Stranke, vse njene zamisli in izvedbe, v tej uri morajo vse te sile prestatiti svojo preizkušnjo, kajti ta vojna je Revolucija.

Vnajvečji zborovalni dvorani v Berlinu, kjer je prestora za 100.000 ljudi,

je imel velik govor propagandni minister dr. Göbbels. Govoril je vsem prvakom nemškega narodnega socializma.

Ko je obravnaval angleški poizkus razdiranja med narodom in vlado, je Göbbels izjavil: Zadržaj teh poizkusov je veljal italijanskemu narodu. Duce jim je dal zaslužen odgovor. Zda se bodo Angleži verjetno obrnili do nas, poslušajoč se običajnih smešnih sredstev. Mi Nemci se lahko samo sočutno smejemo, zlasti če pomislimo, da je nemški narod na dokončen način dokazal, da ni dostopen za noben manever te vrste. Boj se nadaljuje in se bo nadaljeval do smage, ki ne bo izostala. Zmaga bo uresničene glavne pogoja za veličastni končni cilj. In to bo nov evropski red. Se nikoli ni bilo zapužanje nemškega naroda v Hitlerja tako veliko in globoko kakor danes, je zaključil Göbbels.

O bojih na vzhodni fronti poročajo nemška vojna poročila nekatere podrobnosti.

Se vedno so v teku siloviti obrambni boji med Volgo in Donom,

kjer pa se boljševidom ne posreči doseči kakšne posebne uspehe. Izgube so zelo velike na moštvu in materialu. Hude so nadalje borbe na osrednjem odseku, kakor tudi dalje na severu pri Ilmskem jezeru. Nastopila je zima in ponekod divja snežni metež, kar zavira razvoj večjih operacij. Na najbolj ogroženih točkah ob Donu je v borbi Italijanski ekspedicijski zbor, o katerem poročajo, da je odločno odbil sovjetske poizkuse prekoračenja te važne reke. Enako se v tem odseku uspešno bore madžarske čete. Daleč gori na severu se borijo finske čete, vendar zaradi visokega snega zadnji čas tam ni bilo važnejših dogodkov.

Preteklo nedeljo je minilo 25 let, odkar je Finska samostojna.

Ob tej priliki je finski minister v Rimu gosp. Onni Talas izjavil, da bo Finska vztrajala v vojni, dokler ne bo boljševidem uničen. Finska bo vztrajala še nadalje ob strani Italije in Nemčije.

Nadalje je preteklo nedeljo minilo leto dni, odkar je Japonska stopila v vojno.

Japonski veleposlanik v Berlinu general Ošima je ob tej priložnosti izjavil, da je leto vojne prineslo Japoncem najsijajnejše uspehe, Angležem in Američanom pa najhujša razočaranja.

tična izkušnja sta v novejšem času rodili potrebo za mešanimi gnojili, ki so za posamezne kulture in zemljišča v različnem sestavku glede vsebine hranilnih snovi. V sedanjih vojni ni mogoč pregled, kakšna je po različnih državah in po raznih delih svetla uporaba umetnih gnojil. Vsekakor je velikanski razvoj kemije v zadnjih letih prinesel marsikatero novo pridobitev v kmetijstvu in tako lahko pričakujemo od sedanjih vojni mnogo novih smernic.

Drobne vesti

Belenje sadnega drevja z apnom. Znan naš sadjar je zapisal: Z apnom belimo le dobro ostrgane in osnažene debelejšje veje in debla. Belež uniči lišaj in mahove ter pomladi lub, ne zamori pa škodljivcev in zaleg, ki se skrivajo v razpokah starega lubja. Beljenje v februarju in marcu varuje drevje ozebe in ožiga. Bela barva odbija tople spomladanske sončne žarke, zadržuje ogrevanje debel in zadržuje kroženje sokov. Prezgodnje odganjanje bomo zadržali tudi s tem, če bomo debla z južne strani zasenčili s deskami, lubjem, lepenko ali podobnim. Boljše in učinkovitejše pa je beljenje.

Za zimsko škropljenje uporabljamo 7 do 8% drevesne karbolineje ali 12 do 20% žvepleno apno brozgo. Če bi s takó močnim škropivom škropili sadno drevje poleti, ko je zeleno, bi se listi gotovo posušili. Kdor je morda posejal ozimino v mladem sadovnjaku, mora vedeti, da bi tudi zeleni ozimini močno škropivo gotovo škodilo. Zato je priporočljivo, da v takem primeru škropijo sadjarji sadno drevje v snegu, ob talem vremenu. Razškropljeno škropivo se bo ob talečem snegu tako razredčilo, da ne bo oškodovalo ozimine.

Slajenje krompirja se pojavi tedaj, če krompir v prehladni hrampi omrzne. Pri tem se spremeni del škroba v sladkor. Pri toplem vremenu izgine neprijetna sladkoba. Nastali sladkor deloma izhlapi, deloma pa ga porabijo pogajajoči kralji.

Ali naj vrabce zatiramo ali ne? O tem smo čitali v dnevnikih naslednjo zaključno sodbo: Domači vrabec je po znanstvenih dognanjih pretežno škodljiv in sicer v razmerju 2:3 v primeri z njegovo koristjo. Zato ga ni mogoče jemati v zaščito, vsaj ne tam, kjer se pokaže v malo večjem številu. Dobro pa moramo ločiti navadnega vrabca od poljskega vrabca, ki mu je zelo podoben in je po pretežni večini koristen. Poljski vrabec je za spoznanje manjši in ima ob strani na vratu pod očesom črno liso. Navadni vrabec gnezdi najmanj trikrat na leto, zato je mogoče najbolj učinkovito zmanjšati število vrabcev, če pokončamo vse vlovljene samice, a samce izpuščamo, da ob parjenju ali gnezdenju nadlegujejo samice ter tako preprečujejo izvalitev mladičev.

Češpljev kapar je nevaren škodljivec, ki v gotovih letih močno napada razen sliv in češpelj še jabolane in hruške, breskve, češnje, ribez, kosmuljo, vinsko trto in akacijo. Neredko napada drevje njemu podobni lešnikov kapar. O obeh škodljivcih je svojčas razpravljal inž. Janežič v »Sadjarju in vrtnarju«. Mi naj samo opozorimo na zatiranje. Posušena drevesa, kjer se je pojavil kapar, posekajte in sežgite, suhe in pregoste veje požagajte in sežgite. Drevje očistite mahu in lišajev s strguljo ali žično ščetko ter odpadke sežgite. Pozno jeseni, dokler še ne zmrzuje, ali spomladi, preden drevje odžene (februarja ali marca) poškopite drevje s 6% arborinom ali 4% neodendrinom. Škropiti je treba tako, da je vse drevo od vrha do tal namočeno s škropivom, ker le tedaj zadene škropivo kaparje po vseh razpokah in skrivališčih na drevesu. Če so v bližini češpljevega nasada od kaparja močno napadena jesenova drevesa in akacije, je treba tudi te poškopiti, ako jih ne marate posekati.

Belgijski orjaki so želja marsikaterega rejca kunccev. Ta in oni se pohvali, da je vzredil 10 kg težkega orjaka, toda to so le redke izjeme. Ali je sploh koristno vzrejati tako težke živali? Na to vprašanje je že svojčas odgovoril v »Malem gospodarju« Franc Skobl. Izkušnje kažejo naslednje: Ko tak kunc presega težo 6 do 7 kg, že nastanejo velike težkoče v reji in prehrani, da se trud ne izplača. Bolje je gojiti belgijske orjake normalne teže, ker je njih reja lažja in donosnejša. Pa tudi čistost pasme na ta način laže ohranimo. Taka žival le redko presega težo 6 kg, vendar popolnoma zadovolji rejca, ki se ne žene za rekordi. Ni mogoče tajiti, da ne bi zanimala vzreja najtežjih belgijskih orjakov specialnih gojiteljev. Med ljubitelji je dosti takšnih, ki povprašujejo po težki živali in zato je prav, če se lahko njihovim željam ugodi. Če se rejcu posreči vzgojiti lepo in zdravo žival v teži 7 do 8 kg, je to prav lep dokaz, ki jamči, da je tak rejec tudi sposoben vzrejati druge male živali. Toda v splošnem so kunc izredne velikosti in teže bolj moralnega ko praktičnega pomena.

GOSPODARSTVO

Natečaj za povečanje kmetijske proizvodnje

Z odločbami odloka predsednika vlade je odrejeno med kmetovalci Ljubljanske pokrajine tekmovanje v državnem natečaju za povečanje kmetijske proizvodnje. Prošnje za uvrstitev v tekmovanje, kolkovane s 6 lir, se morajo predložiti Pokrajinskemu kmetijskemu inšpektoratu v Ljubljani, Puccinijeva uliva 9, do 31. januarja 1943-XXI.

Glavni predmeti natečaja so sledeči: žita, krompir, stročnice za zrnje, sladkorna pesa, krmne rastline pa tudi živinoreja s posebnim ozidrom na proizvodnjo mleka. Kmetovalci se udeležijo tekmovanja s celotnim gospodarstvom in njegovo organizacijo, ki se z njim prijavijo.

Najmanjša površina posestva je določena na 3 ha.

Denarne nagrade za pokrajinsko tekmovanje so razdeljene takole: Skupina: velika posestva, katerih skupna površina njiv z vštetiimi večletnimi umetnimi travniki znaša nad 80 ha; 5 nagrad v skupnem znesku 15.000 lir.

Skupina srednja posestva, katerih skupna površina njiv z vštetiimi večletnimi umetnimi

travniki znaša 15 do 80 ha; 10 nagrad v skupnem znesku 13.000 lir.

Skupina: srednja in mala posestva, katerih skupna površina njiv z vštetiimi večletnimi travniki znaša 3 do 15 ha; 24 nagrad v skupnem znesku 22.000 lir.

Razen osnovnih činjenic za presojo, določenih v odloku v državnem natečaju, se bodo za določitev nagrad upoštevale še sledeče:

1. Sistem (način) gospodarske uprave;
2. zboljšave in ureditve zemljišč;
3. zmanjšanje neplodnih površin;
4. shranjevanje in uporaba hlevskega gnoja in gnojnic;
5. shranjevanje in uporaba krmil in stranskih pridelkov gospodarstva;
6. uvedba kisanja krme.

Pokrajinski kmetijski inšpektorat se obrača na kmetovalce pokrajine s toplim vabilom, da se udeležijo važnega pokrajinskega tekmovanja za zvišanje kmetijske proizvodnje v plemeniti medsebojni tekmi.

Beseda o umetnih gnojilih

Ni ga danes slovenskega kmeta, ki ne bi poznal uporabe umetnih gnojil. Nikoli pa tudi ne škoduje razgovor o tem važnem pomožnem sredstvu. Kaj pravi znanost in kaj pravi izkušnja o umetnih gnojilih?

Predvsem vé vsak kmet naslednje: hlevski gnoj je in ostane osnova za pravilno gnojenje zemlje. Umetna gnojila pa so v dopolnilo onih hranilnih snovi, ki jih ni dovolj v samem hlevskem gnoju. Katera umetna gnojila so torej priporočljiva? Odgovor je enostaven: tista, ki vsebujejo eno ali več hranilnih snovi, v kolikor jih zemlja potrebuje.

Poblizje pogledjmo rastline! Vsi vemo, da so rastline živa bitja, ki potrebujejo hrano. Višina in kakovost žetve je odvisna od tega, koliko in kakšno neobhodno potrebno hrano ima rastlina v najmanjši meri na razpolago. Voda, zrak, toplota in svetloba so rastlinam neobhodno potrebni. Dušik, kalij, fosforna kislina in apno dajejo njim moč, da obilno rodi. Ako manjka samo eden od teh, ni pri gospodarju sreča v gostéh. Zato moramo pravilno gnojiti in dati rastlinam vsega v zadostni meri.

Kaj moramo torej vedeti o umetnih gnojilih? Predvsem tole: umetno gnojilo je tisti pripomoček, ki pomaga kmetovalcu — poleg ostalih gospodarskih ukrepov — zboljšati in povečati pridelovanje kmetijskih proizvodov in znižati stroške pridelovanja. To je vsekakor važno gospodarsko vprašanje in zato zavzemajo umetna gnojila v novi dobi in v umnem kmetijstvu tako pomembno vlogo.

Sedanja vojna zahteva številne žrtve. Vendar ni dvoma, da si bo človeštvo po vojni kljub hudim ranam spet kmalu opomoglo in bo gostota naseljenosti spet stalno rasla, kakor smo to opa-

žali vsa zadnja desetletja. Od leta 1800. do leta 1850. se je človeški rod pomnožil za več kakor za polovico. Od leta 1850. do 1929. se je ljudstvo spet podvojilo. Tako se je torej človeški rod na zemeljski obli v 130 letih petkrat pomnožil. Tolikšno pomnoževanje človeškega rodu ne bi bilo mogoče, če se ne bi vzporedno s tem povečalo pridelovanje hrane. Mnogo neobdelane zemlje je bilo vzete pod plug. Tudi pridelki na eni in isti površini se je z umnim in strokovnim delom stalno povečeval. Toda vsa potrebna hrana za naraščajoče ljudstvo se ne bi mogla pridelovati brez uporabe umetnih gnojil. Vzporedno z razmnoževanjem ljudstva je torej rasla poraba umetnih gnojil, ki je pred prvo svetovno vojno in po njej vse tja do leta 1929. dosegla svoj višek. To leto pa je začela brezposelnost močno naraščati, povsod je primanjkovalo denarnih sredstev, delovno ljudstvo marsikod ni moglo nakupovati potrebne hrane, čeprav je bila pridelava zadostna, da, še celo marsičesa je bilo daleko preveč.

V krizi je torej začela padati uporaba umetnih gnojil. Nazadovanje pa ni bilo povsod in za vse vrste gnojil enako. Najmanj je nazadovala poraba dušičnih gnojil, katerih so še leta 1931 pridelovali na svetu dvakrat več kakor pred prvo svetovno vojno. Uporaba fosfornih gnojil je padla pod predvojno uporabo, dočim so se kalijeva gnojila uporabljala dalje v istem razmerju kakor pred prvo svetovno vojno. Številke o svetovni proizvodnji in potrošnji umetnih gnojil so nam že davno pred sedanjo vojno kazale naslednje stanje: vsa tri gnojila — dušik, fosforna kislina in kalij — so enako važna in je njih razmerje za celotno kmetijstvo na svetu približno 1:1.3:1.2. To spoznanje in ta prak-

Zenski vestnik

Lepota je dostikrat v nesrečo

»Ali se vam ne zdi, da sem se izpremenila?« me je pred kratkim vprašala znanica in se neumno in zaljubljeno ozirala na gručo gospodov, ki so stali v najini bližini. Moški, ki so neopazeno izginili iz njenega življenja, so se oddaljili od nje in jo pustili samo, ubogo, izgubljeno žensko, ki je bila v svojih mladih letih velika lepota.

Ko ji je bilo dvajset let, je slovela kot najlepše dekle. Visoka in vitka je bila, lasje je imela zlate in kodraste, oči velike in plave, da so se zdele kakor plavice v jutrnji rosi. Polt je bila čista in bela kakor sneg, usta kakor rožni poplek, v licih sveža zdrava rdečica. Blagodejen je bil pogled na ta lepi tvor. Kjerkoli je bila, povsod je bila središče zanimanja, vsi so se smukali okoli nje, vsi so jo oboževali in se ji laskali. Kmalu se je poročila. V zakon je prinesla samo svojo lepoto. Ta ji je zadostovala vse do tlej, dokler se ni omožila. Ničesar se ni bila naučila. Njena izobrazba je bila skrajno pomanjkljiva. O kaki srčni kulturi ni bilo sledu. Namesto pri knjigah je bila pred zrcalom in se občudovala. Popolnoma je zadostovala sama sebi. Kot poročena žena je bila dolgočasna, neumna, samoljubna in zaljubljena sama vase. Kmalu se je je kmalu naveličal.

Zdaj ima nekaj več kot štirideset let. Ločena žena je Nima pravega doma, mož jo je zapustil, lepota in mladost sta izginili. Lase ima porbarvane, obraz našminkan in napudran, gube zarezane v obraz, vitke linije ni več, neumna je in nadležna. Steklenička ljubezenskega napoja je porabljena! Carodejna paličica zlomljena! Ugajala bi rada kakor nekaj in povprašuje: »Ali se vam ne zdi, da sem se izpremenila?«

Ko sem opazovala to skrušeno žensko pred seboj, se mi je vsiljevalo vprašanje, ali je ženska lepota res tako velik dar božji. Da je lepota njeno največje bogastvo, si misli skoraj vsaka lepa ženska. Vsaka ženska si želi biti lepa. To je tudi, kar želi vsaka mati svoji hčerki. Za lepoto se izdajajo vsako leto težki milijoni. Ali je pa lepota ženski res tako potrebna? Ali je

lepota najmočnejši pogoj za njeno srečno bodočnost?

Jaz ne verjamem. Mislim celo, da ji je večkrat v pogubo kakor v srečo. Kakor je lepa ženska vsa srečna, dokler se zaveda svoje lepote, tako je tudi vsa nesrečna, ko se jame zavedati, da je začela veneti. Svoje telesno propadanje občuti ona veliko bolj kakor njena manj lepa sestra, ki nikdar ne doživi teh bridkih trenutkov, ki nikdar ne pride do teh bridkih spoznanj. Zlasti lasje lepote izgubijo sčasoma svoj blešč, lasje postanejo pusti in mrtvi. Iskra v očeh začne ugašati. Rožna barva njenih lic pobledi. Telo izgubi vitko linijo, se odebeli ali pa postane mršavo in koščeno. Kakšna žalost zanjo, ko vidi, kako propada na njej vse, kar jo je delalo prikupno in privlačno. Kako vsa je brez moči, da bi zavrla to staranje. Kako veliko zadoščenje ženski, ki v svojih mladih letih ni bila toliko občudovana zaradi svoje lepote. Njej ni treba s strahom gledati v bodočnost, ker ji nihče ne potrebuje: »Oh, kako ste se izpremenili!«

Vse bi bilo prav, ko bi narava obdarila take ljudi tudi s posebno pametjo. Toda to se malokdaj zgodi. Pri lepi zunanosti je velikokrat notranost kaj slabo opremljena! Zaveda se, da je lepa, ji je vse. Od svoje lepote je tako prevzeta, da se ji zdijo vse duševne dobrine nič. Ona misli, da bo s svojo lepoto dosegla v življenju vse, kar bo hotela. Kaj je njej treba drugega? Za vsakega moškega znanca posebej misli, kako velika čast je zanj, da gre ona z njim!

Pri iskanju moža je lepota vsekakor dobro orožje. »Moj obraz je moja sreča«, je pela neka barska plesalka. In če pogledamo po moških, koliko jih je, ki so se poročili zaradi lepote? In kako je tistim, ki so se poročili zaradi tega? Ali jih more kdo zavidati? Moški se ženijo drugače. Lepa ženska jim ugaja za kratek čas, ako ni tudi po srcu visoko kulturna. Kar pogledjmo, kakšne ženske so se poročile. Ali so vse Miss Evropa?

Z lepoto deklice lahko ulovi moža, toda obdržati ga z njo ne more. Te zunanje lepote se mož kmalu naveliča, če mu žena ne nudi ničesar drugega. Možje imajo radi ženske, ki so tople za oko in ki jih občudujejo. Ženske, ki vidijo bolj moža kakor samo sebe. Čim starejše so take ženske, tem ljubše so možem, tem boljše, sladkejše so.

Dekle, ki ni lepota, naj nikar ne žaluje preveč za tem. Vsaka ženska je po svoje lepa. Samo zaradi lepote ne bo noben mož svoje žene ljubil. Ljubil pa jo bo zaradi njenih dobrih lastnosti, kajti te so trajne in se vsak dan tako visoko obrestujejo, da je mogoče ob teh obrestih živeti.

Skrinjica z okraski

Pozno popoldne. Mama sedi na gugalnem stolu in se ozira z nekoliko hlepečimi pogledi na neko knjigo iz posojevalne knjižnice. Knjiga leži na mizici poleg stola. Mama je morala prekiniti čitanje baš na višku napetosti. Cila leta nervozno po sobi. Ima obupane oči in duši zadnje sledove joka.

Mama: »Mala, ti si skrivaj tega grdega dogodka. Pisma v žepu svojega moža se ne najdejo slučajno.«

Cila: »Mama! To rečeš ti? Ali je to tvoje sočutje?«

Mama: »Samo postranska pripomnja.«

Cila: »Ali ne najdeš zame drugih besed?«

Mama: »O, da, Cilca. Jaz ti bom prigovarjala, da te pomirim. Bodi pametna in Robert naj nikdar ne izve, da si prečitala pismo one... one druge. Ti ne pojmuješ, kako zelo si boš škodovala v Robertovih očeh s priznanjem indiskretije.«

Cila: »Kaj? Tega naj Robertu ne povem? Zakričala mu bom v uho. On mora vendar zvedeti, kaj se zadržujem tu pri vas. Za vedno.«

Mama: »Bodi pametna. Ti seveda ne boš ostala pri nas. Ostala bi tako ali tako samo en teden. Nimam rada škandalčkov v ožjem družinskem krogu. Nisem rada predmet sočustvujočega klepetanja dobrih prijateljev.«

Cila: »Oh, tako malenkostno misliš, mama — tako malenkostno? Poslušaj, jaz nisem brezčastna. Ne bom živela z možem, ki ima ljubico. Ne bom jedla kruha, ki mi ga daje iz čuta dolžnosti in ki bi ga dal raje drugi. Ti ne moreš tega čuti z menoj, ti nisi z menoj pretrpela te bolečine. Ta neizmerna sramota, da sem bila osleparjena. Ti ostaneš ponosna v svojem lepem domu in me poženeš nazaj k temu... infamnemu babjku.«

Mama: »No, no, Cila, ne razburjaj se zopet. Ali nisi sama že stokrat — v družbi in tu doma — vprico svojega moža zbijala šale o tem?«

Cila: »S čim sem se šalila?«

Mama: »Da bi — kako naj rečem? — mogel on kdaj napraviti majhen stranski skok s poti čednosti.«

Cila: »To je nekaj drugega. To je bila le šala.

Če se pa nahajaš pred resničnostjo, če imaš črno na belem pred očmi... To je strašno. Misliha sem, da bom umrla.«

Mama: »Bilo bi škoda tvojega mladega življenja in sreče.«

Cila: »Sreče?«

Mama: »Glej, Cila, za časa naše babice so sedale matere zvečer pred poroko k posteljam svojih hčerk in jim razkrivale skrivnosti biologije. Nam ni več treba tega. Ve ste o tem tako poučene. Zato pa naj me vam povemo svoje izkušnje v zakonu, da vas ne presenetijo vsakdanji, skoro neizogibni dogodki.«

Cila: »Kako, mama? Ti opravičuješ Roberta? Ti smatraš za samo ob sebi razumljivo, da me vara?«

Mama: »Da. Skoro samo po sebi razumljivo!«

Cila: »Fej, to je sramotno!«

Mama: »Ti se izpozabljaš!«

Cila: »Ne. Sedaj ne govorim kakor hčerka s teboj. Me sva dve zakonski ženi. In ti, v svoji ošabnosti kot vedno ljubljena, nikdar izdana žena, gledaš z viška na mene. Fej!« (Cila obmolke spriči nasmeška, ki se nenadoma pojavi okrog materinih lepih ust in ki je nekoliko grenak.)

Mama: »Obstojata dve vrsti mož. Eni so močni, lepi in zdravi, ljubijo svoje žene in njihova ljubezen je sladka in vroča. Od teh mož obdrži med tisočimi eden skozi vse svoje življenje zvesto svoji ženi. Kakor med milijoni loterijskih srečk zadene samo ena glavni dobiček. Druga vrsta mož ostane zvesta: življenjsko bolni, kisleži, možje brez temperamenta, ki nosijo volneno spodnje perilo. Njihova ljubezen je zoprna lastnim ženam. Otroci, vse v življenju se mora plačati. Poljubi moža z nekaj grenkimi solzami. To končno niti ni predrago plačano.«

Cila prime mater za roko: »Povej mi, povej mi, v katero vrsto je spadal papa?«

Mama (ponosno): »V prvo. In veliki milijonski dobiček — to ti lahko zagotovem — on ni bil. Prebolela sem, kakor boš prebolela ti, če me poslušaj. Takšna ljubica, moje dete, je nekaj trenutnega, neveznega v Robertovem življenju. Brez misli odtrgana poljska cvetlica, s katero se za trenutek igra — in če mu slučajno zdrči izmed prstov, se niti ne ozre za njo, kje je ostala. Kakor bi je nikdar ne bilo. — Pretežen del

Za kuhinjo

Rižota na milanski način potrebuje naslednje sestavine: 40 dkg riža, 5 dkg masla, 1 seklijano čebulo, potrebno juho ali vodo, 1 kozarec belega vina, 2 dkg masla, 2 žlici parmezana in dva grama žefrana. — Na maslu prepražiš čebulo. Ko malo zarumeni, prideneš riž, ki ga na maslu parkrat dobro premešaš. Nato zaliješ s skodelico juhe ali vode. Medtem ko se kuha, ga nekajkrat premešaš, da se ne prime dna. Ko je voda povrela, zaliješ še enkrat z vodo in s kozarcem belega vina in dodaš žefrana. Milanška rižota mora namreč biti rumena. Ko je riž kuhan, kar traja približno četrto ure, primešaš še malo masla in nstrgani parmezan.

Krompir s safalado. Pri ljubljanskih mesarjih se zdaj večkrat dobijo safalade, ki se dajo zelo okusno pripraviti za kosilo ali večerjo s pomočjo krompirja. Vzameš 1 kg krompirja 3 safalade, 2 žlici sesekljane petšilja, pol žlice paprike, četrto litra mleka in 1 ali 2 jajci. Na listke zrezani krompir zložiš v vrsto na pekač ali v primerno kozico, posuješ s petšiljem in papriko, na to položiš na koleščke zrezano safalado in pokriješ s preostalim krompirjem. Vse skupaj preliješ z mlekom, v katerem si žvrkljala dve jajci. To pečeš 1 in četrto ure v pečici.

Špinača iz pesnega perja je koristna in dobra. Sestavine: pesno perje, koprive, perje od kole-rabe, 1 žlica masti, žlica moke, žlica krušnih drobtin, peteršilj, čebula, 1 krompir in poper. Če imaš žlico kisle smetane, izboljšaš okus. Perje popari ter potem tukaj v osoljenem krovcu odcedi in sesekljaj. V kozi napravi iz masti in moke blede prežganje, pridaj dobro zrezane čebule, peteršilja in krušne drobtine. Ko zarumeni, pridaj sesekljano špinačo, zalij z govejo ali krompirjevo juho, pridaj kuhan stlačen krompir, sol, poper in smetano ter še malo prevri.

Drobni nasveti

Ščetke za zobe so zelo važne za naše zdravje. Seveda jih je treba vsakokrat izprati. Posebno dobro se očistijo v močni raztopini slane vode.

Štedilnik dobro osnažiš s peskom, ki si mu pridala malo vode in kisa.

Zarjaveli likalnik najlaže in najboljše očistiš, ako zelo vročega pomažeš z voskom in ga potem nekajkrat potegneš po papirju, potresenem s soljo.

Preproge, ki pozimi zaradi blatne obutebi mnogo trpe, dobe sveže barve, če jih pred pometanjem potreseš z vlažno soljo, izprašiš in otreš s krpmi, ovlaženimi s slano vodo.

njegove ljubezni je tvoj. Ti mu boš vprizorila sceno — on bo čutil nekotko kesanja in ga kazal mnogo — a ko bo vse proč, ga boš cenila bolj kakor prej. Čutila se boš zmagovalka. Končno ti bo poklonil kakšno lepo darilo...«

Cila: »Ne maram ničesar. Ne dam se kupiti.«
Mama: »Cilca, zakaj uporabljaš tako krepke besede? Ti si se zadosti najokala, si se preprašala s svojo staro mamo, napravila si izkušnjo, da ti ni zapisana nikaka izjemna usoda. Sprejem darila navadni ljudje ne označujejo za prodajo samega sebe. Za to obstoje mnogo čednejši izrazi.«

Mama (prinese svojo skrinjico z okraski in jo odpre): »Tako, sedaj si lahko nekaj izbereš. Hočeš? Morda okrasek s tirkisom? Ali ni nežen in čeden? Papa mi ga je daroval, ko je ljubil neko sentimentalno guvernanto. Bila je Oldenburžanka in ga je mikala tri dni. Nekaj let pozneje sem dobila te uhane z rubini. Ognjeviti, kaj? Neka španska plesalka. Koraina garnitura ni popolna; k njej bi dali še zapestnici: papanov fragmentarni roman z neko telefonistko. Da, tudi prstan s smaragdov je lep. Na ta doživljaj je bil papa, mislim, zelo ponosen. Neka irska grofica, ki je mnogo pripovedovala o zelenih travnikih svoje domovine.«

Cila: »In zaponka z briljantom, mama, za katero te vse zavidajo? Ali si to tudi...«

Mama: »To je bil izredno srečen primer. Za en dan prehitro sem odpotovala iz Karlovih Varov domov, papa ni bil na moj prihod pripravljen — niti najmanj, veš — in to mi je prineslo zaponko.«

Cila odpira etui za etuijem s svojimi tenkimi prstki. Na njenem obrazu se naivno veselje otroka, ki si sme izbrati najlepšo punčko v izloži.

Mama: »Crnega bisera ne smeš izbrati, Cila. Ona je umrla.«

Cila (opazi spodaj v skrinjici polskrito piitko, štiriglato kasetico iz belega usnja; v njej je tanka ovratna verižica s čudovitim obeskom): »Kako diven okrasek, mama! Tega pri tebi še nisem videla. Daruj mi to!«

Mama (vzame Cilo kasetico iz rok, jo za trenutek sanjavo ogleduje ter zapre): »Ne, Cila, edino tega okrasa ne. Sicer pa... ta verižica ni od papana...«

ŽENA

NORAH LOFTS

V SUŽENJSTVU

Neodločen je Wainwright gledal Sama in Johna, ki sta se trudila, da bi prenesla brezoblično telo gospe Bridgesove v prazno sobo v pritličju, ker se jima je zdelo nemogoče spraviti takšno težo po stopnicah. Nazadnje se je le odločil, da pošlje po zdravnika. Zmeraj mu je zvesto služila in mu skoro nikoli ni dala prilike, da bi se jezil, — ako izvzame njeno opičjo ljubezen do tega svetlolasega dekleta, Eline hčerke. »Sam, poježi v Winwood in pripelji Dixona. Pa naj prinese sabo instrumente.«

Sam je osedal najhitrejšega konja v hlevu in je odgalopiral v Winwood. Trdno je upal, da se bo posrečilo rešiti Hesterino zaščitnico. V razmeroma kratkem času je pridiral z zdravnikom za seboj na sedlu nazaj na gostilniško dvorišče.

Gospe Bridgesovi so izpustili kri — a učinek je izostal. Ni se zavedela in hropenje, ki ji je vrelo iz prsi, se ni poglobilo v pravilno dihanje. Edina izprememba je bila ta, da je postal njen modro rdeči obraz popolnoma bel. Zdelo se je, da se ji nos vedno bolj in bolj tanjša.

Gostje, ki so jim skrbno prikrivali vse, kar je bilo v zvezi z boleznijo in smrtjo, so se morali za večerjo zadovoljiti z hladno svinjino. In k mesu so dobili kruh, ki je bil prevroč, da bi ga mogli jesti. Večinoma so godrnjaje zlezli v posteljo.

V kuhinji je ob štedilniku čepela Marta, ki ji je vest očitala, da je s svojo pozabljivostjo povzročila kuharično bolezen, ki se bo lahko končala z smrtjo. Poleg nje je ždela Hestera. Ob Elini smrti ni še mogla zapopasti veličine svoje izgube. Zdaj pa je bila dovolj stara, da se je zavedala, kaj bo zanjo pomenila smrt stare kuharice, ki jo je imela tako rada. Trpko je strmela predse, vsa prevzeta želje, da bi mogla z močjo svoje volje zavreti tok dogodkov. Zdaj pa zdaj se ji je izvil iz prsi vzdih, toča gospe Bridgesove, ki je zmeraj storila vse, kar je bilo v njenih očeh, da je svoji ljubljenci olajšala vsako skrb, ni bilo več, da bi ji pomagal.

Malo pred polnočjo je prišel Dixon v kuhinjo in povedal, da je gospa Bridgesova umrla. Hestera si je zagnila glavo in ramena z ruto in je odšla v hlev. Zdaj ji je ostal le še Sam. Kratke, obdrgnjene stopnice so vodile k preuraji, za katero je spal. Hestera je zlezla po stopnicah. Vonj po konjih, pomešan z vonjem sena, ji je bil ljub in domač. Dvakrat je morala zaklicati, preden se je Sam, globoko zarit v svoje ležišče prebudil. Prestrašen je planil po koncu. »Kaj pa se je zgodilo?« je vprašal.

»Ali moram peljati to strašilo Dixona v tej temi in megli nazaj v mesto?«

Hestera je odkimala. »Ne, Sam... tu bo prenočil. Toda gospa Bridgesova — je mrtva.«

Nekaj časa sta oba molčala. Potem je Hestera dodala: »Strašno me zebe.«

Sam jo je prijel za roke in jih drgnil. »Kje pa si bila doslej?«

»V kuhinji... a že zdavnaj je peč mrzla. Ali smem ostati pri tebi?«

Mesto odgovora jo je potegnil k sebi, segel po konjsko odejo in ji ogrnil kolena. Nato jo je z eno roko objel okrog pasu, z drugo pa ji je nežno gladil lase. Kakor je upala gospa Bridgesova ob Elini smrti, tako je upal zdaj Sam, da bo izjokala svojo žalost, toda tudi zdaj so ji ostale oči suhe. Naslonila se je nanj ter skušala prenesti čustvo osamljenosti in zavest, da je ostala brez zaščite, z mislijo na Samovo moč in na njegovo iskreno vdanost. Mučilo jo je spoznanje, kako hitro se lahko konča življenje. Danes si živ, veseliš se, da sije sonce, opsaš vse, kar se dogaja, jutri pa te ni več, le mrtvo in hladno truplo... Ko so ji rojile po glavi take misli, jo je prevzelo nekaj novega, nekaj, česar ni bila nikdar prej opazila: zdelo se ji je, da veje to od Sama, od njegove bližine, njegovih dotikov. Akoravno je le s težavo zaznavala obrise njegove

vega obraza, se ji je zdelo, da jasno vidi njegove črte, njegove dobre rjave oči, lase, ki so mu trdovratno uhajali na čelo, njegov nežni smehljaj, ki mu je včasih zaigral v kotu ustnic. Ali je mar prihajalo to čustvo od mraka, ki ju je oba objemal tesno kakor stena? Ali pa je bilo v zvezi s tem, da je prvič v življenju slišala utripati moško srce.

S Samom je bilo drugače. Zmeraj je imel rad Hestero, njena bližina mu je bila ljuba že tedaj, ko je bila Hestera še majhen otročiček, ki ga je moral dvigniti, da je mogel pogladiti konju grivo. Elin žalostni konec mu je otroka še bolj približala, saj je bil navezan le nanj in na gospo Bridgesovo — polagoma pa so se njegova čustva neopazno izpremenila. Tu, ob njeni bližini se je končno zavedel, kako je bilo z njim in kakor po nekem ukazu so jo njegove roke privlele k sebi. Njen dih ga je božal in izpodbuval njegovo željo, ki je postala nazadnje spricho svežega vonja dekličinega telesa že skoro neznosna.

Hestero je žgal dotik njegovih prstov. Bilo je kakor bolečina, sladka bolečina; nikdar se ni še tako počutila. Njena usta, njena koža, — vse v njej se je predajalo Samu! Dvignila je glavo, on pa jo je sklonil. Začutila je njegove ustnice na svojih, na teli zrelih ženskih ustih, ki so bila že pripravljena za to uro. Ničesar ji ni bilo treba razmišljati. Ni se mogla braniti, ni čutila odpora. Vse v njej je bilo pripravljeno.

Sam je opazil, — a zdelo se mu je nizkotno, da bi se okoristil s tem položajem.

Z nežnostjo, ki se je sam ni zavedal in ki mu je ne bi prisodilo nobeno dekle, do katerega ga je kdaj pripeljala poželenje, je vzel Hestero. Danilo se je že, ko se je trudna, a s srečnim nasmeškom na ustnih vzpenjala po stopnicah na podstrešje.

Marta je slišala, kako so se odprla vrata in je planila iz spanja. »Ti si!« je dejala. Hesteri so zvenele te besede, kakor da je njena tovarišica pomirjena, da se ni splazil kak tuj človek v sobo, v resnici pa so imele drugačen, manj nedolžen pomen. Pod Martino leno in in otopelo zunanjo podobo se je skrival strasten značaj, ki ni mogel preboleti, da so zares končane noči, ki jih je bila delila z Wainwrightom. Trudila se je, da bi obnovila svoje zveze z njim, z vročimi škarjami si je navijala svoje trde, kodeljaste lase, poleti je vstajala zgodaj zjutraj, da je mogla zbirati rosne kapljice, ki naj bi osvežile njeno uvelo kožo, a vse je ostalo zaman. Gospodar je bil slej ko prej ravnodušen do nje in ko je lezla Hesteri v svitanju pomladnega jutra v svojo posteljo, je Marta menila, da ve, kje je bila mlada stvar. Jeza, razočaranje in žalitev so malone spravili sramežljivo, postarano bitje ob zdrav razum.

Marta ni ostajala iz potrebe leto za letom pri »Zlatem runu«. Njen brat vdovec, ki je imel v Norwichu dobro uspevaajočo trgovino z usnjem jo je pogosto vabil, naj se preseli k njemu in mu vodi gospodinjstvo. Marta pa se ni mogla odtrgati od moža, ki mu je sicer služila za dekle, ki pa jo je vendarle smatral vredno, da deli z njim posteljo. Čim bolj je zdaj razmišljala o tem, tem bolj je čutila, da se njena ljubezen in ponižno spoštovanje do gospodarja izprevrča v sovraštvo. Jutri — ne, še danes odide od hiše, prej pa bo še povedala gospodu Wainwrightu, kako nedostojno, kako grdo je bilo od njega, da je tako ravnal z njo.

Uro pozneje je bila že na nogah, privlekla je škrinjo, v kateri je pred leti prinesla svoje stvari k »Zlatemu runu« in je začela spravljati vanjo svoje imetje. Nato si je nadela nedeljski nakit in si skrbno nakodrala lase, hoteč ob slovesu pokazati Wainwrightu, kaj je izgubil.

Ko se je Hestera prebudila, je bila postelja poleg nje prazna. Kajpada ji ni prišlo na

misel, da je odšla Marta zato v pritličje, da bi privlekla iz ropotarnice svojo škrinjo, temveč je bila prepričana, da je zaspala. Brž je zmetala obleko nase in pohitela v kuhinjo. Z začudenjem je opazila, da ni še nihče pri delu. Vse je bilo natanko tako, kakor smoči, ko je prišel Dixon z obvestilom, da je gospa Bridgesova umrla.

Pogled na uro ji je povedal, da ni zaspala in da se ura zajtrka šele približuje. Čudno, da Marta ni zakurila in se sploh ni za nič pobrigala. Kje neki tiči?

Končno se je Hestera odločila, da pogleda, ali ni Marta zbolela. Ne leži mar kje v kotu in željno pričakuje pomoči? Našla jo je v družinski sobi, oblečeno v nedeljsko obleko. Hestera je zagledala odprto škrinjo, ki ji je namah odkrila Martino nakano.

»Kaj odhajaš?« se je začudila. »Nikoli nisi govorila o tem — «

Marta je topo skognila z rameni.

»Saj vendar ne moreš oditi zdaj, ko nimamo več gospe Bridgesove in se nihče drugi ne razume na kuhanje... Kdo pa bo pripravil zajtrk?«

»Pa ga ti pripravi!« je sovražno odvrnila Marta. »Če me lahko v eni točki tako dobro nadomestuješ, me boš najbrže tudi v kuhinji lahko.«

Hestera jo je nerazumevajoče gledala. »Kaj hočeš reči s tem?«

»Prav dobro veš!« je zamrmrala Marta.

»Ne... ne vem... vem le, da sem lačna in da moram dobiti zajtrk. Se od včeraj opoldne nisem ničesar jedla.«

Hotela je dodati, da jo je utrudilo vse, kar se je bilo odtlej zgodilo, a je pri tem manj mislila na smrt stare kuharice kakor na doživetje s Samom. Nekoliko se je bala pogledati mu v oči pri belem dnevu, a je istočasno hrepenela po tem.

Ko je pol ure pozneje prišel v kuhinjo Wainwright, je zagledal pred seboj vitko Hestero, prepasano z enim med velikih predpasnikov, ki so bili napravljeni za gospo Bridgesovo. Hesterin obraz je bil rdeč v svitu ognja, ki je prasketal v peči. Pravkar je nameravala streti jajce v ponvico.

»Kaj za vraga pa delaš?« se je zadir.

»Zajtrk,« je odvrnila lakonično. »Nekdo ga vendar mora napraviti.«

»Kje pa je Marta?« je zavpil razdraženo.

»V svoji sobi,« je odvrnila Hestera.

»Lahko, da jo kaj doleti,« je mrmral, šel ven in zaloputnil dvoriščna vrata. Toda razgovor je potekal povsem drugače, kakor je bil menil Wainwright.

Na prav takšno priložnost je upala Marta, ko mu bo lahko nemoteno povedala vse, kar ji je težilo srce. V naslednjih petih minutah je spoznal krčmar svojo odpuščeno ljubico boljše kakor v vseh letih, ko se je kratkočasil z njo. Ledeno mrzlo, z mrtvaškim mirom, ne da bi jo motili njegovi poizkusi, da bi ji zaprl usta, mu je povedala, kaj si ona in vsi drugi mislijo o njem. Rekla mu je, kako star in debel je, kako odvraten je in kako smešen kot ljubimec. Ni mu zamolčala nobene psovke, ki so ga obsipali z njimi prevarani prekupčevalci in oglobljeni hlapci. Privoščila si je celo to, da se je dotaknila njegovega najbolj občutljivega mesta: Toma Druryja, ki so ga bili izsledili pri »Zlatem runu«, in mu je z grobimi besedami povedala, kaj je govoril ta ali oni gost za njegovim hrbtom o Jobu Wainwrightu, ki je bil splošno znan kot poštenjak. Svojo pridigo je končala z besedami: »Sram bi te moralo biti, ti, stara svinja! Jemati v posteljo dekle, ki bi ti bila lahko vnukinja — če bi bil sploh kdaj zmožen imeti otroka! In še tisto noč, ko leži v hiši mrtvec! Dokler je gospa Bridgesova živeła, se nisi drznil, ti strahopetec! Ta bi ti že pregnala skomine! Z burkljami bi te nagnala, ti stari, pohotni kozel!«

Govorila je in govorila, brez kraja so padale na njegovo glavo psovke, spominjala se je vedno novih žalitev, ki mu jih je hotela zdaj povrniti. Ni je bilo mogoče prekiniti. Wainwrightu ni preostalo drugega kakor da zapusti bojišče.

Opoldne je poštna kočija odpeljala ponosno in zmagovalno Marto — vsaj enkrat v življenju se ji je bila posrečila zmaga nad njenim mučiteljem.

(Dalje)

STANE MOLK

I.

Pet potlačeni bajt z dvorišči, hlevi, kozolci in drvarnicami pa še z vodnjaki, ki so prav za prav le zaraščene luknje in se jim komaj pozna, da so zidani, se bohotno razteza in se je že nekdanj raztezalo v pustem kraju, visoko v skalnatih hribih. Sam Bog ve, kako živijo ljudje v tej puščobi. Zemlje je malo, komaj za ped na debelo pokriva skale, pa še ta je slaba, da trava po senožitih komaj sega človeku do gležnjev, ko je čas košnje pred vrati. Zato pa je tudi živina vredna svoje slave, ki se razširja v svet čez: krava in krava ni vseeno, kakor ni vseeno mačka ali pes. Ljudje so brihtni — namreč Dolinci — in ne prihajajo sem kupovat. Vedo, da je suhljadi drugod dovolj in ni treba, da bi se človek mučil po slabih potih in si delal škodo na čevijih. Tisto je pa bilo kakor pribito, da slabših krav ni najti na vsem božjem svetu.

Ali čudo! Čeprav ljudje niso marali prihajati sem na kupčije, niti niso kupovali, če je kateri izmed »suhih kmetov« prignal svoje živinče v Dolino na sejem in tam skromno stal ob koščeni živali, vendar so prebivalci teh petih hiš živeli kakor oni v dolinah, le da so bili bolj zdravi in pridnejši. Poleg tega pa so bili ponosni na gozdove, ki so edini ostali neoškodovani. Dolinci niso mogli reči, da ne sekajo smrek na debelo, zato so marsikdaj osramočeni pogledovali po ogromnih hlohkih, ki so drseli po drčih iz »one puščave«. Oni tega niso imeli niti za potrebe in so sekali mlada debla, v velik posmeh »suhih kmetov«, ki so radostno zrlji na goličave pod seboj in rekali marsikdaj svojim sinovom: »Vidite, znati je treba pa ostane gozd cel in še vedno daje denr!«

Samo pet hiš je bilo, pa so jim nadeli ime. Rekli so jim vas in jo imenovali Peči. Nihče ni vedel, kdo se je prvi spomnil tega imena. Gotovo je bilo izrečeno že davno, morda pred stoletji, kajti bajte so bile silno stare in okajene. Mah jim je na debelo preraščal strehe in zidovi so pokali od starosti, da so imeli gospodarji vsako pomlad ogromno dela, da so pokrpal ogle. Včasih so celo naročili zidarju Trnjolčku, da jim je podrl celo steno in zložil iz sekanega kamna novo ter jo ometal s slabo malto, ki se je takoj, ko se je osušila, začela luščiti in bajta je bila spet stara, ogoljena od vseh strani obložena kajba, le mala okenca so pričala, da tu notri žive ljudje.

Take so tedaj bile vse hiše na Pečini, izvzemši morda najmanjšo, ki je bila last zidarja Trnjolčka. Ta je bil s hlevom vred komaj tolikšna, da si jo še utegnili opaziti, če si s sosednjega hriba upri oči v to smer. Njeno že itak skromno zidovje je tlačila streha, njej na čast bodi povedano, da je bila za celih nekaj pedov odmaknjena od tal, tako da se je Trnjolčkova goved prihuljeno plazila v hlev, če se ni hotela okrtati s staro strešno slamo, ki je štrlela zelo uslužno in vabeče čez hleb in izpod njega. Zleb je bil naredil še Trnjolčkov oče, zato je razumljivo, da že davno ni več držal vode. Trnjolček tudi ni gledal na to, saj je imel za hišo studenec, ki mu je dajal dovolj boljše vode kakor je kapnica. Z nečim pa se je Trnjolčkova hiša odlikovala pred drugimi: Vsa njena vrata so bila silo močna in zapahnjena na nič kolikoh mestih, kajti Trnjolček se je hudo bal tatov. Trnjolčkov bližnji sosed Orehek je bil izgubil hlapca in je to povedal Trnjolčku. Reče je koj mislil na razbojnika in je še tisti večer pribil na vsaka vrata še en zapah. Ljudje so mu splošno rekali, da je malce neumen. Imel je ženo, ki prav gotovo ni bila lena, saj je gerala vse dni in marsikatero noč. Edini otrok mu je že v desetem letu vozil drva iz gozda.

Kakor pa je bil Trnjolček čudak in je rad pil, so bili drugi štirje gospodarji — Orehek, Tepka, Janez in Jezerec — pametnejši in bolj skrbni za svojo posest, ker na Pečeh ni bilo misliti na drugo kakor le na revno zemljo, ki mora dati iz sebe, kolikor največ more. Res lakote niso trpele, ali v izobilju niso preživeli niti praznikov.

Kake pol ure od zadnje hiše, ki je bila baš Trnjolčkova, je v gozdu zijal globok prepad. Dolinci so pravili, da se je tu pogreznil kos hriba. Pečjani niso vedeli, ali je res ali ne. Le toliko je vsak vedel, da je tam gozd kakor nikjer, ker tam ne sekajo in se drevje debeli že od nekdanj.

Zato pa ne prinaša denarja in je majhne vrednosti.

Iz višine nekod priteka studenec in se ustavlja po tolmunčkih pa se spet spušča preko skal in naenkrat plane v praznino. Globoko doli, kjer je skoraj tema, se razbija na milijone kapljic, ki včasih prše tako visoko, da orose obraz če se človek skloni čez rob.

O tem prepadu vedo Pečjani mnogo zgodb, strašnih in zabavnih. Toda če vprašaš koga izmed njih, kaj meni o prepadu, bo vsak odgovoril: »Hentaj, kako je radoveden! Mislim, da se pride v pekel tam skozi.«

Te besede se zde šaljive, a če jih izreče Pečjan, jim moraš verjeti, kajti vsa vas je prepričana, da je tam kaj nenavadnega in bobnenje v globinah se jim zdi strašna peklenska pesem.

Tiste dni je prišel na Pečine nov prebivalec. Bila je podoba, da mu kraj zelo ugaja, kajti vedno in vedno je postajal po poti in se oziral po senožitih, njivah in gozdovih in je vneto prisluškoval, nemara bobnenju studenca v prepadu. Potem se je napotil dalje, se spet ustavil in šel spet dalje kakor bi odkrival nezasišano skrivnost.

Bil je to mladih let, očitno pastir, namenjen k Orehku v službo. Orehek je iskal novega hlapca. Fant se je radovedno ustavil pred Jezerčevo hišo in pomežiknil Jezerčevemu Jakcu:

»Ti, kje je pri Orehku?«

Otrok se je malce začudil, kako da fant ne ve, kje je pri Orehku, potem živahno iztegnil roko in začel: »Tista hiša tamle!« In se je spustil v dir proti Orehkovim, da jim naznani prihajajo. Fant je stopil z naglimi koraki za Jakcem in brez pomisleka krenil k Orehku v izbo.

»Bog daj dober dan!« je rekel, ko je zapazil za mizo moža. Ta je gospodar, je mislil, kar tega se lotim.

Orehek se je začudil pogumnemu fantu. Pride tako sredi popoldneva in plane tebi nič meni nič v izbo. No, se bo že izkazalo, kaj bi pobič rad.

»Kaj pa iščeš, fant, sredi poletja na Pečeh?«

»Veste, oče, rad bi bil pri vas za pastirja, še rajši za hlapca, ko nimate ne tega ne onega. Znam dobro pasti in gnoj kidati. Nič koliko krav sem že ocedil za sejme in vse so šle!«

»Šle,« je ponovil Orehek.

»O, da! Za drag denar.«

»No, da,« si je mislil Orehek, »pokazalo se bo.« Posebno ni verjel fantovim besedam, ker je bil sam nekoč tak prevejanec in je marsikoga potegnul.

»Kdo pa si in odkod? Iz Doline gotovo ne, tam nimajo takih!«

Fant je privlekel od nekod zamazano šolsko izpričevalo, ki mu je bilo edini dokument, in je dokazal, da je Lisjakov Peter, doma iz Repja in star sedemnajst let.

»Mislim,« je rekel Orehek čez kratek čas, ko je prebral nekaj starih redov, ki so mu slučajno skočili pod oči, »da boš znal krave bolj gojiti, kakor tole tukaj. Pri tem je pokazal na učeno napisane dvojke.

»O, seveda,« je pritrtil Peter. Videti je bilo, da ga prav malo ali nič ne brigajo številke. Glavno je, da Orehek ve, kdo je in odkod. Šola je zanj že davno minila.

Orehek je še in še pogledoval po zamazani bukvi in včasih v naglici pogledal krepkega fanta, ki je stal pred njim z rokami v žepih in zvedavo škilil v drugo sobo, kjer je za vrati čepel droban pobič in zrl nanj.

»Ej, ta bo muhast,« si je mislil Orehek, ko je nič kolikokrat prelistal ogoljeni dokumet. »To je nove vrste človek na Pečeh.«

Prav zato ker, se je Peter tako zastavno in prav nič boječe obnašal in je kazal mnogo sposobnosti za smukanje okrog živine, se je Orehek pri priči odločil, da ga vzame v službo, pa če niti ne bi imel izpričevala s seboj. Tako je dobil še črno na belem njegovo ime in je dognal, da fant ni za učenost in je bil zadovoljen.

»Taki, ki niso prida v šoli, se po hlevih obnesejo,« je rekel, ko je po dolgem trudu ujel Petrove oči.

»Saj sem rekel,« je samozavestno pritrtil Peter. Svest si dobre službe je sedel za mizo. Zda pač sme sestri k mizi, saj je domač. Noge je podvil pod stol in po kratkem kašlju povedal, da je bila pot dolga in se mu je želodec čisto

osušil na teh klancih in skalah. Toda v tem se je Peter zmotil. Tukaj ni nič zalegla njegova odločna beseda (ko bi prej vedel, bi se naredil bolj žalostnega). Orehek je bil štedljiv. Posebno pastirjem ni preveč dajal. »Saj bo kmalu večerja,« je rekel in Peter je od začudenja iztegnil nogo pod mizo in se naredil trudnega. Vsaj delat ga ne bodo podili, ko se je tako daleč pritolkel. In ga res niso, Peter je lagodno pregledal vse koticke in živino, da bo drugi dan poznal kmetijo.

II.

Bili so dolgi poletni dnevi, na Pečeh še daljši kakor v dolinah, ker je bilo tukaj visoko in je sonce zašlo mnogo pozneje kakor spodaj. »Spodaj« so rekli Pečjani vsemu, bajtam, kozolcem in hlevom, sploh vsemu, kar je bilo v dolinah, najsi že nekoliko pomaknjeno v rob. Ta beseda je uhajala rada iz ust Pečjanov in je pomenila nekako zaničevanje, zato ni čudno, če se je Lisjakov Peter že prvi teden navzel te besede in jo izgovarjal bolj zaničljivo ko vsi drugi.

Njegova manira se je bliskovito raznesla po dolinah. Najprej so vedeli o njej po Studencu, potem v Rogovilah (to ime je dal Peter trem hišam med Studencem in Poljanami) in v samih Poljanah. Ljudje so iskali priložnosti, da bi pokazali Petru, kako se mora obnašati, pa niso prišli nikoli do prave besede, kajti Peter je bil zvit in je koj uganil, kam merijo besede črnogledega Dolinca. Zato je urno odgovoril in se potrudil domov, se pravi k Orehku. Enega pa se ni mogel ogniti, to so bila polena, ki so frčala za njim izza kozolcev in drvarnic. Dolinski otroci so ga spravljali v nemajhno jezo. Če je utegnili, se je poskušal včasih Frkačevega Miho in mu jih naložil. Če pa ni utegnili, se je postavil nad Studencem na ognit porobek in na vsa usta zakričal: »Spodnji! Ha — ha — najsodnji! Komaj, da vidite dan, sonca pa nikoli!«

Tako je včasih Peter zapustil Studenec, kamor ga je bil poslal Orehek po vrečico žebijev ali pa ga je nagnala Orehkoyka po nekaj kil soli.

Mnoge tople večere, ko je bilo domalega vse opravljeno in so očetje mislili le še na prihodnji dan, so se zbrali pred Trnjolčkovo hišo in modrovali. Večeri so bili prijetno osvežujoči in če je svetil mesec, so se pogovorili vlekli še v noč. Peter Lisjak ni nikdar zamudil ugodne prilike, da izrazil in če le mogoče, uveljavil svoje misli. Pohitel je z delom; nič zato, če mu je vol v naglici nataknil suknič na rog in mu ga skoraj slekel. Peter ga je strokovnjaško snel, se pognal k Trnjolčkovim in sedel na klop med moža. Edina mladost med zborujočimi Pečjani sta bila Lisjakov Peter in Janezov Matevž, ki se je že poganjal v šestnajsto leto in so ga močno zanimala zgodbe o starodavnih Pečeh.

To so bile urice zadoščanja za težko delo po pustih in slabo obetajočih njivah, pomenki o mladem zarodu, ki raste na Pečeh. Janezov Matevž da je najstarejši, če ne omeni Jazerec svojega Lojza, ki je umrl pri vojakih. Kadar je bila nedelja in resnično ni bilo najno biti doma, so se zbrale cele Peči pred Trnjolčkovo hišo in govorile. Trnjolček pa je bil vir vsega zadovoljstva.

Tretjo nedeljo po Petrovem prihodu je prišlo nekako v javnost, da ve Trnjolček zelo mnogo o onem prepadu pol ure od njegove hiše. To je zbudilo v Pečjanih mnogo zanimanja in radovednosti. Komaj so pojužinali, že so sedeli pečjanski kmetje na klopi pred Trnjolčkovo hišo in zvalili dedca med se. Bil je malo okajen, kar mu je podžigalo zgornost. Toda šele, ko so ženske z otroki odšle, se je lotil prave reči. Zenskam da ni dobro praviti o starih časih, je rekel, ko še v sedanjih ne znajo gospodinjiti.

Dolinci so se še zavijali v sence, ko je Trnjolček pristuhnul bobnenju vode, ki se je razbijala na skalah, in samozavestno pomežiknil. (Pri tem je močno nakremžil zgornjo ustnico, da so mu brki napravili čudno kretinjo).

»Da, na Hudičevem breznu bi morali postaviti znamenje!«

»Znamenje?« so se začudili možje.

»Da, da, znamenje,« je nadaljeval Trnjolček vzradočen nad učinkom svojih besed. »Jaz vem, kaj je znamenje in tudi vem, kam ga je treba postaviti.«

»No, tak povej!« je bleknil Peter.

Trnjolček je malo požrl, morda košček tobaka, ki ga je žvečil in je nagubančil čelo. »Ti fant,« je rekel, »čeprav si Lisjakov, mene ne boš priganjal.«

Peter se je samo namuznil in bil čisto miren, kakor da se ni nič zgodilo.

»Pusti mlado kri!« je rekel Janez, ki je poznal svojega Matevža, ki tudi ni bil »olikan«.

Trnjolček je zavrgel prežvečeni čik in pripovedoval:

(Konec prihodnjik)